

ZLIVOT

KULTURNÉ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS ● SRPEN ● AUGUST ● SIERPIEŃ ČÍSLO 8/1977 ● ROČNÍK 20 cena 1 zł

Pred ok. 20. rokmi prišla na adresu uvedenú v inzeráte 15-ročná Catherine Dioréacová, žiačka gymnázia, a spýtala sa či tuna hľadajú dievča pre úlohu vo filme. Po krátkej skúške ju angažovali.

Debut mladej herečky si všimli kritici a recenzenti. Avšak skutočný úspech sa dostavil až o štyri roky neskôr, keď zahrala hlavnú úlohu v sentimentálnom filme Cher-

deľné črty a svetlú, jemnučkú pleť. Pred piatimi rokmi americký magazín Look ju dokonca vymenoval za najkrajšiu ženu na tejto zemi.

— Nemyslite si, — hovorí, — že stále hľadím do zrkadla a hovorím si: Cathie, si najkrajšia. Keď som už s niečím spokojná ako herečka, tak s tým, že mám tvár, ktorá je vhodná pre každé storie. Môžem hrať rovnako dobre stredovekú dámu a dnešnú barmanku. Starostlivosť o zovnajšok je nerozlúčne spä-

da Byrona. Raz sa zobudila a zistila, že je slávna. Americkí novinári písali o nej ako o novej Gréte Garbovej a hneď potom — o Marlene Dietrichovej. — Konečne, veď je to veľké zadosťučinenie, — konštatuje — keď ma porovnávajú s týmito dvomi veľkými hviezdami, ako aj s Jean Harlowovou, Marylin Monroeovou buď Carol Lombardovou.

— Obdivujem všetky tieto veľké individuality strieborného plátna, ktoré mali taký charakter a taký

chladná lady

bourgské dáždniky. Tento film bol odmenený Zlatou palmou na festivale v Cannes a Catherine dostala mnoho návrhov od najznámejších režisérov.

V súčasnosti filmy 34-ročnej Catherine sú už desať rokov „finančným šlágrom č. 1“ vo Francúzsku. Hovoria o nej ako o nástupkyni Danielle Dárieuxovej a Michèle Morganovej.

Považujú ju za jednu z najkrajších herečiek na svete. Má prekrásne blond vlasy, hnedé oči, praví-

tá s mojim povoláním. Keď pracujem na filme, chodím skoro spávať, aby som bola rano svieža. Pijem vela minerálky, vystríham sa alkoholu, skúšam nové účesy a ličenie, ale nemyslím celé dni na svoju krásu, ani nenosím stále pri sebe tašku napchatú kozmetickými prípravkami. Považujem sa za emancipovanú ženu, lebo sama zarábam na seba a na svoje deti. A podľa mňa týmto sa vôbec začína emancipácia.

Hovoria o nej, že jej životopis má niečo spoločné so životopisom lor-

nádherný štýl, ale mne stačí byť jednoducho Catherine Deneuveovou. Chcela by som hrať úlohy známych hrdiniek, najmä historických. Mojom túžbou je hrať Annę Kareninovú alebo kráľovnú Kristínu, ale to sme opäť pri Grete Garbovej...

Keď hovorí o Kareninovej dovoľuje si poznamenať, že obdivuje ženy, ktoré v mene lásky sú schopné vzdať sa všetkého, čo sa podľa nej odzrkadlilo do istej miery aj v jej živote.

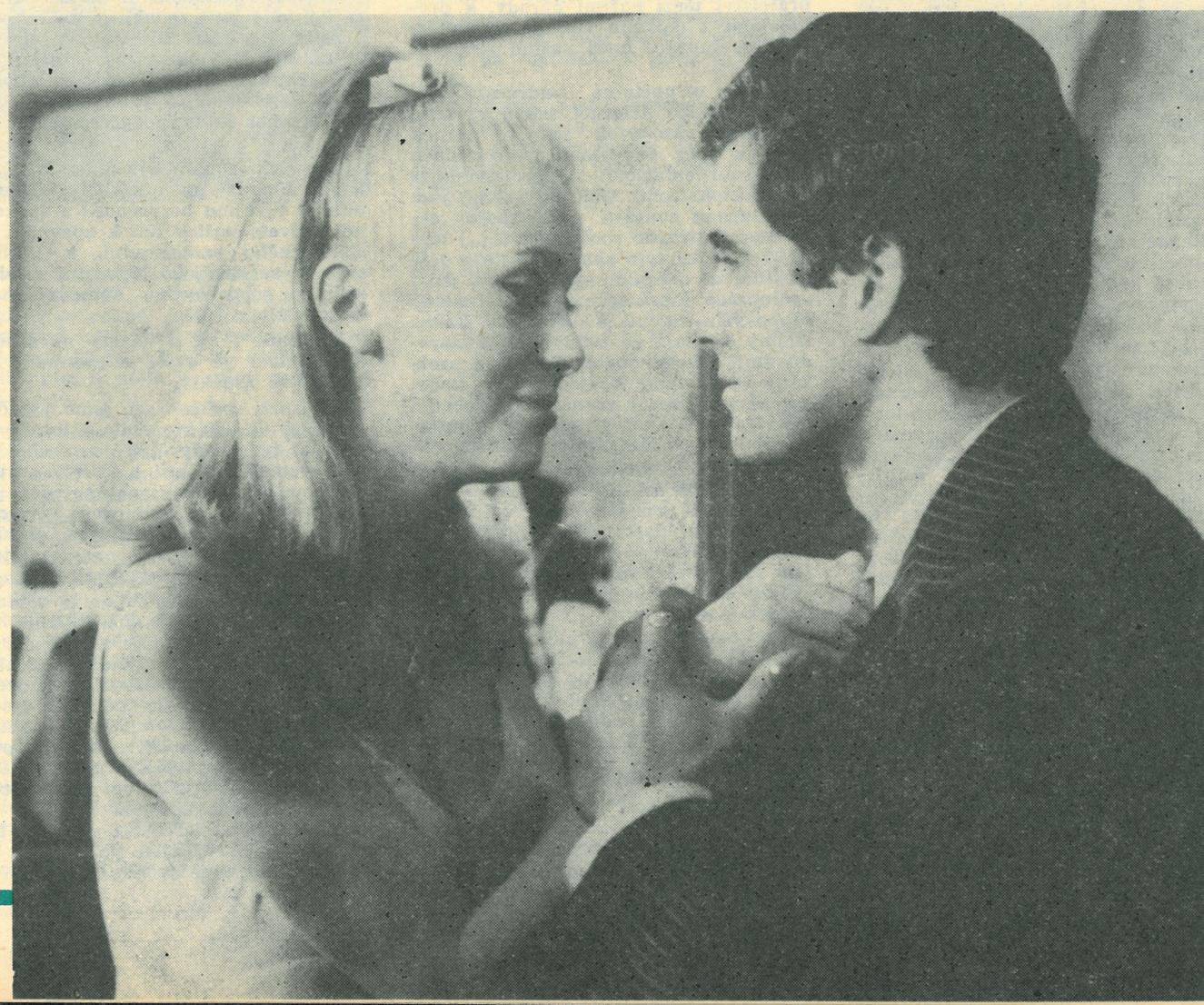

Keď mala dvadsať rokov porodila syna, ktorého otcom bol Roger Vadim. Keď sa jeho prísluhy manželstva presúvali z mesiaca na mesiac — Catherine odišla. Toto prvé lúbotné sklamanie ju vrazil hluboko ranilo. Cítila sa ponížená. Rozhodla sa pre typicky ženskú pomstu. Pomohol jej v tom Johnny Halliday. V roku 1965, dva roky po rozchode s Vadimom, sa vydala za anglického fotografa Davida Baileya. Manžel ostal v Londýne — ona v Paríži, kde sa zišla s talentovaným Françoisom Truffautom. Potom prisko to, čo populárne nazývame „láskou na prvý pohľad“. „Taliansky milenee“ čiže Marcello Mastroianni, otec dospelej dcéry, ženatý muž, spôsobil, že Catherine zabudla na všetky doterajšie sklamania. Narodila sa jej dcéra Chiara. Marcello, prenasledovaný prosbami manželky, a už asi neveľmi zamilovaný sa po istom čase vrátil k rodine. Chiara teraz pravidelne cestuje — keď sa jej zunuje pobyt v Paríži s mamičkou, letí lietadlom do Ríma k oteckovi a jeho manželke.

Ak by sme chceli bilancovať život „chladnej lady“ alebo „studenej Kataríny“, ako ju nazýva bulvárna tlač vysvitlo by, že táto vyše tridsaťročná žena má dve nemanželské deti, za sebou jedno oficiálne manželstvo, štyroch slávnych milencov, 36 natočených filmov a mnoho najvyšších filmových cien. Traja muži, ktorí najviac znamenali v jej živote, nie sú Francúzi. Vadim je pôvodom Rus, Bailey Angličan, Mastroianni Talian. Má snáď nejaké zábrany voči „najdokonalejším milencom na svete?“

— Nie, — povedala, keď sa jej na to priamo spýtali. Nemám žiadne zábrany, môže to byť dokonca Francúz...

Tentokrát je to vrazil skutočne jej rodák!

Urvitanie na letisku v Bratislavě. V popredí Edward Gierek, za ním zľava — Piotr Jaroszewicz, Gustáv Husák a Jozef Lenárt.

Velmi všechny a srdečně vitali v Praze a Bratislavě stranickou a státní delegaci Polské lidové republiky vedenou prvním tajemníkem ÚV PSDS Edwardem Gierekem, která dlela v minulém měsíci na třídenní oficiální návštěvě v Československu na pozvání ústředního výboru KSC, generálního tajemníka ÚV KSC, prezidenta republiky Gustáva Husáka a vlády ČSSR.

Tato událost měla velký význam pro další prohloubení historického přátelství; upevňuje jednotu a spolupráci obou bratrských marxisticko-leninských stran a států.

Mimořádný charakter této návštěvy byl dán tím, že se uskutečnila v roce oslav třicátého výročí podepsání spojenecké smlouvy mezi Polskem a Československem, která otevřela novou stránku ve vzájemných vztazích obou našich zemí a také v roce 10. výročí podepsání Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci.

V naší vzájemné spolupráci nastoupil mimořádně rychlý rozvoj jak v politickém, tak hospodářském oblasti v sedmdesátých letech. V posledních pěti letech naše obraty vrátily velmi rychle, skoro o 20 procent ročně. Polsko je pro Československo, a naopak Československo pro Polsko, třetím hospodářským partnerem v řadě socialistických zemí. Naše vztahy, založené na ideové jednotě cílů a zájmů, dobře slouží rozvoji obou zemí a jsou důležitým přínosem k integračním procesům zemí RVHP.

Naše společné záměry jsou prozírávě a náročné. Určují je zásady budování socialistického společenství, vytyčené VII. sjezdem PSDS a XV. sjezdem KSC. Jejich cílem je dobro našich národů, mír a bezpečnost našich zemí. Proto má pro Polsko i Československo tak velký význam prohloubení jednoty, spolu-

Edward Gierek a Gustáv Husák zdraví obyvatele Prahy
FOTO CAF — MATUSZEWSKI

působení bratrských zemí socialistického společenství a obranné moci Varšavské smlouvy, spojenectví se Sovětským svazem. Průběh červencové přátelské návštěvy v Československu ukázal význam, který má pro obě země uskutečňování těchto cílů.

Na srdečném a přátelském jednání v Praze a v Bratislavě byly vytyčeny nové perspektivy všeobecné spolupráce a sblížení národů Polska a Československa ve všech oblastech politického, hospodářského, kulturního a společenského života. Jsou obsaženy v uverějněném společném polsko-československém dokumentu „Za další rozvoj a prohloubení spolupráce mezi PSDS a KSC, mezi PLR a ČSSR, za upevňování přátelství mezi národy Polska a Československa“, který podepsali Edward Gierek a Gustáv Husák.

Pro budoucnost mají také mimořádný význam dohodnuté hlavní směry prohloubení hospodářské spolupráce mezi PLR a ČSSR na období po roce 1980. Budete to nový, společný program zvýšení efektivnosti národních hospodářství obou zemí v odvětví paliv a surovin, strojního průmyslu, spotřebního průmyslového zboží a rozvoje pohraničních oblastí.

Vyvrcholením návštěvy bylo setkání polské delegace a vedení strany a československé vlády s pracujícími Prahy ve Sjezdovém paláci, které se stalo velkou manifestací přátelství a bratrství obou našich zemí. Na mítinku přednesli projevy vedoucí představitelé bratrských stran a států Edward Gierek a Gustáv Husák. (Uveřejňujeme výňatky z této projevu.) Dalšímu upevňení upřímného a srdečného přátelství a vzájemné prospěšné spolupráce bude sloužit návštěva stranické a státní delegace ČSSR vedené generálním tajemníkem ÚV KSC, prezidentem ČSSR Gustávem Husákem v Polsku.

UPEVNĚNÍ BRATRSKÝCH SVAZKŮ, PROHLOUBENÍ VŠESTRANNÉ SPOLUPRÁCE

EDWARD GIEREK:

Rád by som vám srdečne poďakoval za prejav sympatií a priateľstva voči Poľsku a poľskému národu. Nás národ dobре vie, že vo vás, súdruh Husák, prezidentovi republiky a vedúcom činiteľovi bratrských národov Československa má spoľahlivého priateľa. Ďakujem vám všetkým, dragí priateľom z hlavného mesta Československej socialistickej republiky za vrelé priatie, ktoré ste nám pripravili. (...) Prijíname to ako prejav vašho vzťahu k nášmu národu, k Poľskej ľudovej republike, ktorá buduje socialismus, ako opäťovné a výrazné potvrdenie poľsko-československého bratstva.

Toto stretnutie uzatvára našu priateľskú návštěvu vo vašej vlasti. Vyjadrujeme hluboké uspokojenie nad jej priebehom, nad rozhovormi, ktoré sme viedli v Prahe a Bratislavě, nad všetkými výsledkami návštěvy.

Bola to návštěva veľmi plodná. Zanecha trvalú a tvorivú stopu v našich vzájomných vzťahoch. Urobili sme spoľočný bilanciu doterajšieho rozvoja týchto vzťahov a načerťali sme pre ne ďalšie, ešte širšie perspektívy. Sme si istí, že spoločne prijaté závery ešte viac rozšíria vzájomne prospěšný hospodársku i vedeckotechnickú spoluprácu a prispejú k rozvoju a obohateniu kultúrnej výmeny a ďalších stykov.

S hlbokým presvedčením môžeme konštatovať: vzťahy medzi Poľskom a Československom sú teraz tak dobré, ako nikdy predtým. Opierajú sa o nerozborné základy ideovej jednoty a spojeneckej súčinnosti. (...)

Spoločne budujeme na socialistickom základe bratstvo našich národov — bratstvo Poliakov s Čechmi a Slovákm! Upevňujeme jednotu, priateľstvo a spoluprácu našich národov s veľkým sovietskym náromom a prehľbovaním spolupráce s ostatnými bratskými národnimi významne prispievame k rozvoju spoločenstva socialistických štátov, k upevneniu sil socializmu a mieru. (...)

My, Poliaci sledujeme s uznaním a sympatiemi veľké úspechy a dynamický rozvoj socialistického Československa. Obetavou prácou na realizácii záverov XV. sjezdu KSC upevňujete vysoke postavenie svojej krajiny medzi najvyspelejšími štátmi sveta. Vďaka obetavosti, pracovitosti a nadaniu českého a slovenského ľudu môžete sa po-

chváliť významnými úspechmi v rozvoji hospodárstva, vedy a kultury. (...)

Aj my sme za 33 rokov existence Ľudového Poľska mnoho vykonali. Zvlášť dynamický rozvoj vo všetkých oblastiach nášho života nastal v posledných rokoch. (...) Zároveň úspešne riešime spoločenské problémy, s akými si nevedie rady oveľa bohatšie kapitalistické krajin, ktoré nemuseli prekonávať historickú zaostalosť a odstraňovať obrovskú vojnovú skazu.

Náš program rozvoja krajiny a naša zahraničná politika vychádzajú z hlboko chápanych národných záujmov a plne zodpovedajú spoločenským záujmom a ambíciam poľského ľudu. (...) Pri uskutočňovaní tohto programu zjednocujeme všetkých Poliakov okolo strany a socialistického štátu. Náš 35-miliónový národ má dôvody hľadiť do budúcnosti smelo!

Historici, spisovatelia a publicisti napisali tisíce stránok o stáročiných tradíciách bratstva Poliakov, Čechov a Slovákov, o ich rozličných osudech, o bezprostrednom susedstve, o spolužití a spoločných bojoch, o blízkosti národných kultúr, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú. (...) Domnievam sa, že najdôležitejšie sú kapitoly, ktoré naše národy napisali spoločne preliatou krvou za druhé svetové vojny a hitlerovskej okupácie, ďalej nové stránky vzájomných vzťahov, ktoré vďaka socialismu písemne už dlhšie ako 30 rokov.

Základom poľsko-československého priateľstva a spolupráce je vernosť našich strán zásadám marxizmu-leninizmu a proletárskeho internacionálizmu, jednoty stanovísk vo všetkých podstatných ideologických a politických otázkach. Poľsko a Československo, ktoré sa aktívne zúčastňujú na realizácii jednotnej línie spoločenstva socialistických štátov a spolupracujú na plnení mierového programu, vytýčeného KSSR, ktorého tvorcovom a neúnavným predstaviteľom je súdruh Leonid Brežnev, tak významne prispievajú za upevnenie uvoľňovania napäťia a bezpečnosti, za rozvoj všeobecné prospešnej medzinárodnej spolupráce. Prejavuje sa to okrem iného v živej a konštruktívnej účasti našich krajín na realizácii zásad a ustanovení Záverečného aktu helsinskéj konferencie.

Budeme sa spoločne usilovať o to, aby sme túto veľkú historickú príležitosť, ktorú vytvoril socialismus, plne využili.

GUSTÁV HUSÁK:

(...) Zdravíme a vitáme vás, soudruhu Gierku, ako vedoucího představitele bratrské strany a sousedního socialistického státu, věrného syna polského lidu, který se těší zasloužené autority v mezinárodním komunistickém a dělnickém hnutí, i jako našeho dobrého přítele, který má velké zásluhy na pevném spojenectví Československa a

chovat vysokou životní úroveň, ale i dalek zlepšovat životní podmínky našich občanů. Podle programu XV. sjezdu usilujeme o takové výsledky v národním hospodářství, abychom na jejich základě mohli trvale zabezpečovat a rozvíjet životní jistotu pracujících. (...)

Návštěva stranické a státní delegace Polské lidové republiky v naší zemi je významnou událostí ve vývoji československo-polských vzťahů. Jsme přesvědčeni, že výsledky návštěvy významně přispějí k upevňení tradičního přátelství mezi našimi národy, k prohloubení a dalšímu rozvoji co nejtěsnější spolupráce mezi našimi stranami a zeměmi.

Návštěva stranické a státní delegace Polské lidové republiky v naší zemi je významnou událostí ve vývoji československo-polských vzťahů. Jsme přesvědčeni, že výsledky návštěvy významně přispějí k upevňení tradičního přátelství mezi našimi národy, k prohloubení a dalšímu rozvoji co nejtěsnější spolupráce mezi našimi stranami a zeměmi.

Setkání a upřímné, soudružské rozgovory našich delegací znovu výrazně potvrdily názorovou jednotu našich stran a vlád, budovanou na zásadách marxismu-leninizmu a proletářského internacionálizmu. Obě naše země jsou nerozlučnou součástí velké rodiny zemí socialistického společenství. (...) Nynější jednání tyto shodné postoje dále posílí a ukáže směry naší další spolupráce, která se rozvíjí na základě hlubokých kořenů a bohatých tradic. Dějiny ukazují, že osudy našich národů mají mnoho podobného. Jsou protkány tisíciletými vzájemnými vzťahy, společnými zápasy za národní svobodu, nezávislost a sociální pokrok, za spravedlivé uspořádání společnosti. (...)

S velkým sympatiem sledujeme obětavé pracovní úsilí lidu vaši země, ktorý z trosek druhé svetové války poznales svou vlast ve vzkvétajici, rychlým tempem se rozvíjajúci socialistické zemi. Dělnická třída, pracující lid Poľska se staly jejím pečlivým, opravovým hospodářem. (...)

Jsou to opravdu obdivuhodné výsledky, ktoré jste v posledných několika letech v Poľsku dosiahli. Upřímně vám k těmto úspěchům blahopřejeme a přejeme vám, drahí polští přátelé, abyste úspěšně splnili všechny velkorysé a náročné úkoly, ktoré jste si vytyčili.

Výsledky poctivé práce našeho lidu, politické a organizátorské úsilí stranických, státních a hospodářských orgánov a organizací umožňují nejen za-

chovat vysokou životní úroveň, ale i dalek zlepšovat životní podmínky našich občanů. Podle programu XV. sjezdu usilujeme o takové výsledky v národním hospodářství, abychom na jejich základě mohli trvale zabezpečovat a rozvíjet životní jistotu pracujících. (...)

V našich rozhovorech jsme věnovali velkou pozornost otázkám rozvoje československo-polských vzťahů. Jejich pevným základem je Smlouva o přátelství, společnou představitele a vzájemné pomocí z roku 1967, jež navázala na první československo-polskou spojeneckou smlouvu, podepsanou před třiceti lety. (...) Rozhovory a přijaté dokumenty odrážejí velkou pozornost věnovanou dalšímu prohloubení dělnictva práce.

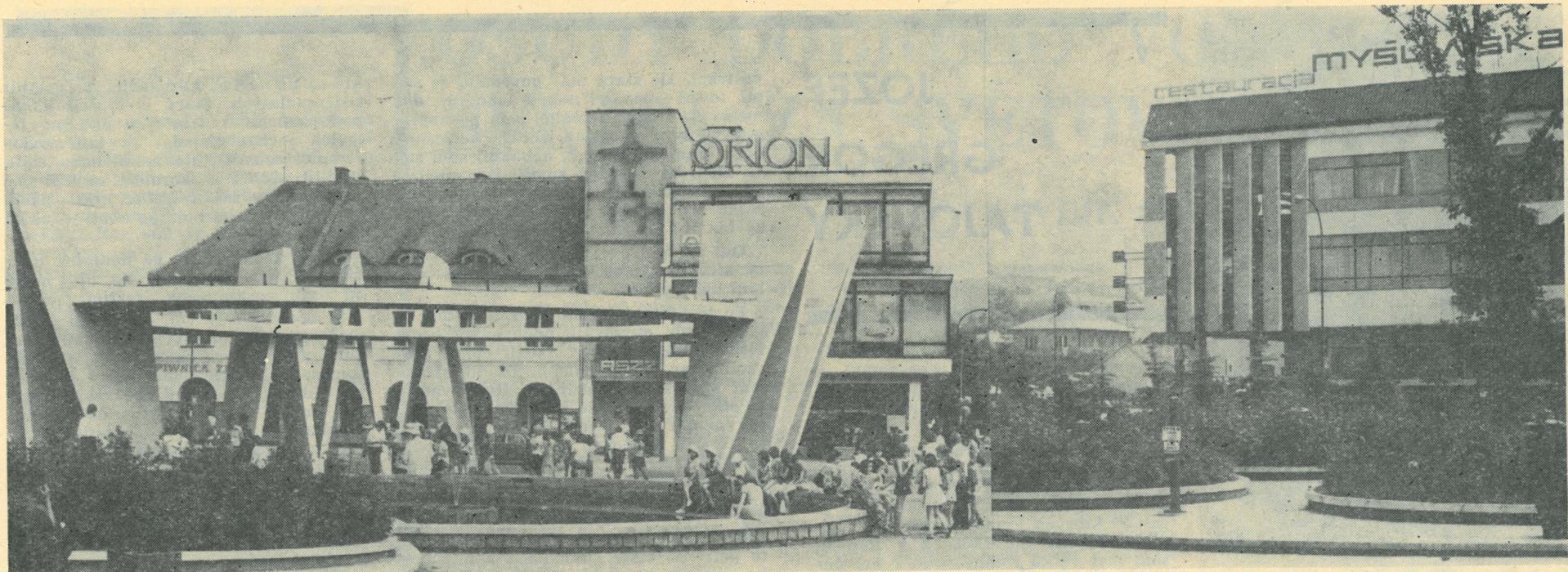
Návštěva stranické a státní delegace Polské lidové republiky v Československu se uskutečňuje v jubilejném roce 60. výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Životodárné a inspirující ideje Velkého října prokázaly i v našich zemích svou nevyčerpelnou sílu.

V našich jednáních jsme se zamýšľali nad tím, jak společně co nejúčinněji přispět v zájmu bezpečnosti a spokojenosti života našich lidí k upevňení socialistického společenství, k posílení světové socialistické fronty a mezinárodního pokrokového, demokratického hnutí. (...)

Vyměnili jsme si názory na současnou situaci ve světě a posoudili její jednotlivé aspekty.

V našich rozhovorech jsme vyjádřili společné odhadláni nadále aktivně podporovat ty prudy, které v mezinárodních vzťazích usilují o rozvoj mírové, vzájemné prospěšné spolupráce a přitom respektují rovnopravné, sychronizované postavení jednotlivých států a další zásady mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením.

S radostí a uspokojením můžeme prohlásit, že nic nás nerozděluje, ale naopak všechno spojuje a sblížuje. Ve všech základních otázkách vnitřní a zahraniční politiky zastáváme naprostě shodná stanoviska a společně vysoko oceňujeme aktivní mírovou politiku SSSR při prosazování zahraniční politického programu XXV. sjezdu KSSR. Jsme rozhodnuti přispívat co nejvíce k dalšímu upevňování jednoty a sil socialistického společenství v zájmu lidu našich zemí i v zájmu socialismu, počtu a míru ve světě.

LIMANOWA – čiže dobrý príklad

Medzi Nowosączskymi mestečkami dobrým príkladom iniciatívy a spoločenských práce sú obyvateľia Limanowej. Ich obrovský príspevok pre rozvoj mesta a gminy priniesol Limanowej druhé miesto v súťaži o titul majstra hospodárnosti a zaslúžený, ďalší v poradí úspech v televíznom súboji Banky 440. Finále tohto napínavého zápasu so Skoczowom sme videli na televíznych obrazovkách v predposlednej nedeľu júna. Zhodnotilo sa v ňom, ako Limanowa vykonalá vyše 80 dôležitých spoločenských a investičných úloh v minulom a tomto roku. Prvé miesto

bolo spravodlivou odmenou za námahu limanowskej spoločnosti. Zástupca náčelníka Limanowej deliac sa svojimi dojimami z finálneho zápasu o.i. povedal: „Víťazstvo dosiahnuté v Banke 440 zavázuje nás a celú spoločnosť k zvýšeniu aktivity a udržaniu tempa práce.“ V Limanowej nie sú to prázdne slová. Môže to potvrdiť každý, kto bol v Limanowej pred niekoľkými rokmi a teraz.

Limanowa sa nachádza v malebnej kotline Východných Beskýd pod Lysoú Górou, niekoľko desiatkov kilometrov od Spiša smerom na Nowy Sacz. V minulosti viedla tade stará obchodná cesta z Krakova na Slovensko a ďalej do Maďarska. Prvá historická zmienka o Limanowej pochádza z prvej polovice 16. storočia. Pôvodne sa nazývala Wilmanowa — asi podľa mena prvého osadníka, neskôr ju nazývali Hilmanowa a jej posledný názov pochádza z 18. storočia.

Historické pramene spominajú, že začiatkom 16. storočia Limanowa prešla do vlastníctva Jordana zo Zakliczyna, ktorý z nej urobil administratívne stredisko svojich majetkov a v roku 1527 vybudoval tunu farský kostol. Jej obyvateľia pochádzali hlavne z okolitých dediniek a boli povinní vykonávať rôzne služby a povinnosti v prospech majiteľa. Rozvoj Limanowej spôsobil, že v r. 1565 dostala mestské práva a stala sa okresným mestom.

Po prvej deťbe Poľska v roku 1772 sa Limanowa ocila pod rakúskou nadvládou. Vtedy upadla a stratila mestské práva, ktoré znovažískala iba v roku 1924. Na začiatku prvej svetovej vojny, v decembri roku 1914, bola pri Limanowej veľká bitka, ktorá v značnej miere rozhodla o osudech východného frontu. Ostal po nej veľký cintorín na nedalekom pahorku Jablonec.

Ku koncu medzivojnového obdobia Limanowa mala ok. 2500 obyvateľov. Počas druhej svetovej vojny nacisti vyvraždili skoro polovicu obyvateľstva. Dnes mesto má ok. päť tisíc obyvate-

ľov a spolu s gminou vyše 28 000. Niekoľkokrát sa zväčšila aj rozloha mesta.

Nedostatok prírodných bohatstiev a veľkého priemyslu sťažoval rozvoj mesta. Dlhé roky sa tu neveľa menilo. Šikovní Limanovčania však hľadali najefektívnejšie cesty hospodárskeho rozvoja a dokazali využiť príležitosť, akú im dal popri poľnohospodárstve rozvoj turistiky. Vedeli odstrániť nedostatky a obohatiť mesto novými strediskami priemyslu a služieb obyvateľstvu, ako aj novými bytovými sídliskami. V súčasnosti Limanowa patrí k najzaujímavejším turistickým zákutiam Nowosączského vojvodstva.

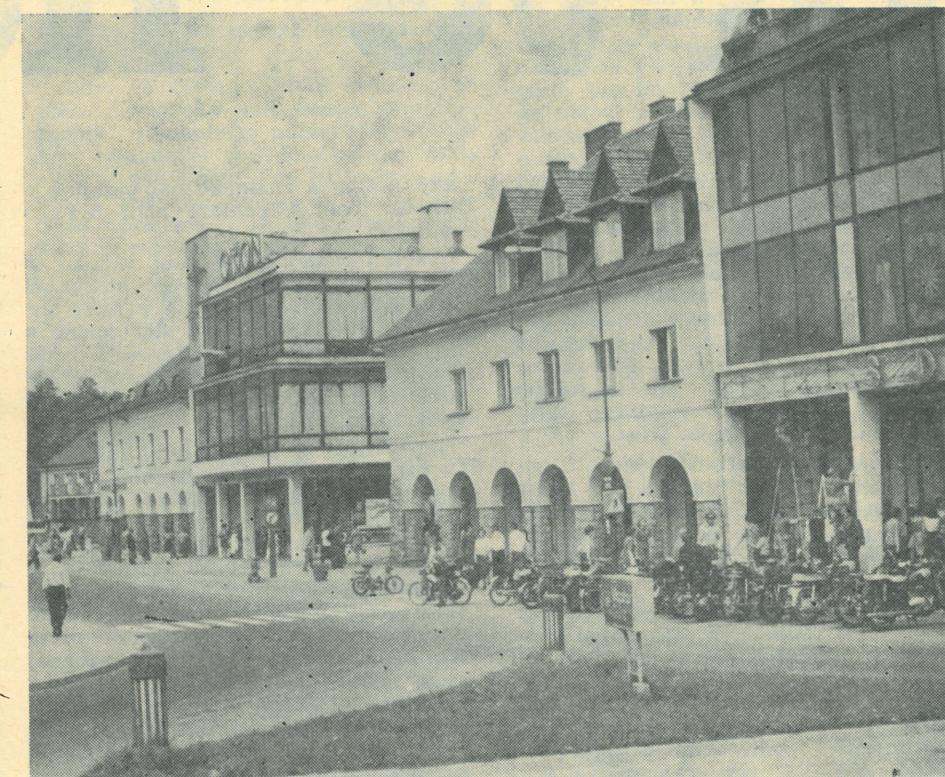
Centrum mesta tvorí, tak ako voľa-

kedy, priestrané námestie, z ktorého vedú uličky na všetky štyri strany. Obklopujú ho pekné moderné stavby s pastelovými stenami a farebné staré meštianske domy s podlubiami. Zmizli drevenice s príľahlými hospodárskymi stavbami a polozrúcané domy. Je tu pomerne veľa obchodov so zaujímavými, príťažlivými výkladmi a skutočne celkom dobre zásobených.

Urobilo sa veľmi veľa, ale pre Limanovčanov je to iba začiatok predvídanej budúcnosti mesta.

V televíznej Banke 440 sme videli sviatočnú Limanowu. Snímky, ktoré túto uverejňujeme približujú nám toto mesto vo všedný deň.

A. ADAMEC

Tento rok naša krajanská organizácia oslavuje 30. výročie svojej pôsobnosti. Toto pekné jubileum poskytuje príležitosť, aby sme sa zamysleli nad úlohou mládeži v KSCaS. Úlohou, akú plnila, plní a mala by plniť v budúnosti.

Treba tuna zdôrazniť, že práca s mládežou bola vždy strebodom pozornosti našej Spoločnosti. Začalo sa to aktívnym pôsobením pre vznik slovenského školstva a potom zapájaním mládeže do organizačnej, ako aj kultúrnej činnosti, predovšetkým do rozmanitých uměleckých súborov. Za toto obdobie sa v mnohých ochotnických divadelných krúžkoch, folklórnych súboroch, Hudových kapelach budínnych uměleckých telesach vystriedalo nespočetné množstvo mladých ľudí už vari troch generácií. Dnes vlastne nastupuje tretia. Okrem toho pôsobia vo výboroch miestnych skupín KSCaS, v klubovniach, v rôznych aktívi našej Spoločnosti. Veď nezriedka sa stáva, že naši obetaví činitelia už od malíčka vychovávajú svoje deti tak, aby ich — keď ostarnú — zastúpili v krajanskej pôsobnosti. A ich aj zastupujú.

ROZŠIRUJME MLADÝ AKTÍV

Nemožno povedať, že mladí krajania pracujú zle, naopak, pracujú dobre a neraz veľmi obetavo. Všade predsa, tak v českých, ako aj slovenských krajanských strediskách má naša mládež veľa možností, ako a v čom prejaví svoj mladičký elán a krajanskú angažovanosť. Treba len niekde trochu viačej iniciatívy, dobrej vôle a nápadnosti.

Bude zahodno podotknúť, že na krajanskej pôsobnosti sa podieľa poväčšina naša roľnícka mládež. No nie je to ani zďaleka všetka mládež. Je sice pochopiteľné, že nie každý mladý krajan má predpoklady, ako aj dostatok voľného času pre spoločenskú prácu, akou je v podstate pôsobnosť v KSCaS. Tak isto nie každý má vlohy pre hudsonu, spev či tanec, aby mohol učinkovať v ochotnických súboroch. Je však

celý rad iných úsekov krajanskej práce, najmä organizačnej, kde mladí ľudia môžu užitočne využiť svoje vedomosti, očotu a energiu pre ďalší rozkvet našej krajanskej organizácie. A práve mladí môžu a mali by zohrať významnú úlohu v aktivizovaní ostatnej mládeže, svojich kolegín a kolegov, priateľov a spolužiakov, teda v rozširovaní mladého aktív.

Tu sa naskytá otázka, čo sa deje s našou mladou pracujúcou inteligenciou, kde sú absolventi jablonského lycea, ktoré vzniklo vďaka krajanskému úsiliu? Celé desiatky, ba stovky ukončili túto strednú školu a mnohí pracujú práve na našich krajanských obciach. Veď najmä oni majú najväčšie predpoklady k tomu, aby úspešne viedli kul-

túru činnosť v krajanských kultúrnych strediskách, aby ju pozdvihovali na vyššiu úroveň. Kde sa podeli dávni krajanskí študenti, ktorí absolvovali vysoké školy doma a na Slovensku, najmä v Bratislavе? Je ich už predsa pekná hromadka. Kvôli spravodlivosti treba dodať, že sice niekoľkí sa podieľajú na krajanskom dianí, sú vo výboroch MS, ako aj UV, ale je to v podstate iba nepatrny počet. Nemali by prejavať známy život a zapojiť sa konečne do krajanskej spoločenskej činnosti? Očakávajú to od nich krajania v ich rodiskách.

Dobre chápem, že akákoľvek spoločenská pôsobnosť nie je ľahká vec. Treba jej predsa venovať veľa voľného času, teda vyžaduje od každého hodne obetavosti, sebazaprenia, angažovanosti a najmä vlasteneckva. Ozajstné vlasteneckvo však neznamená iba pasívne prijímanie našej skutočnosti, ale osobný, aktívny vzťah k tejto skutočnosti, k výdobytkom našej vyšie tridsaťročnej socialistickej výstavby.

JÁN SPERNOGA

JOZEF GREGOR TAJOVSKÝ

úzkej ulice medzi šiatre, roztiahol trochu ruky a — už ma niesli na desaf i dvadsať krokov, čo mi nohy zeme nedošli. Tak sme to robievali chlapci, ktorí sme sa nebáli, že sa stratíme alebo nedostaneme bočnými uličkami zas ta, kam chceme. A ja som už v tie časy, z ktorých je moja rozprávka, chodil v Bystrici do školy a v Radvani som mal veľkú rodinu, a keď bol pláný čas, nešiel som večer domov na dedinu, ale do Radvane.

Však nie o tomto, ani o jarmoku chcem vám rozprávať, ale o hodinkách. Radvanský jarmok nájdete vynikajúco opísaný v Laskomerskom „Rozmaroch a žartoch“, a môj životopis napíšu druhí — keď budem slávnym.

Ja som už tri dni býval v Radvani, vlastne na jarmoku, ale na tretí večer mi odkázali, aby som prišiel domov, že ráno budem zaháňať jalovicu do trhu. Za tri dni už som sa bol najedol medovníkov, dýň, cukrovinek, tureckého chleba, fíg a pomarančov, že som už nemal ani grajciara, ba som už kde-

postrkal, ale stará maš povedala, že sa mi to už „nepatri“, keď chodím do mesta do školy. Nemohol som pochopíť ešte vtedy tú panštinu, vlastne keď som bol s nimi kdekoľvek, nehanbil som sa za nich, ba som bol smelší i ja medzi cudzími svetom a o nikoho som sa neobzeral, ani o pána profesora, ktorý ma aj tak iba šticoval pre maďarčinu.

Oni mi boli prví ľudia na svete: starý otec v opasku, stará maš s kárbäalom na chrbte.

Po ceste stretali sme ľudí neznámych i známych, opýtovali, odpovedali, prezerali kúpené veci a hádali cenu; ale všetko len tak na behu. Ba už stará maš stačila sa medzitým ešte vyvadíť so starým otcom, že päťdesiat grajciarov nemal z jalovice tak ľahko spustiť, že by kupec už bol dohodil, nech sa ešte trocha držíme. Potom ja som prosil hodinky. Trochu v zlú chvíľu. Len ma tak ani sem, ani tam, že peniaze treba na inšie, odpovedala mi stará maš. Pomraštil som sa. Že či sa to patrí po ceste rumádzgať a ma dobrovyselne vyhrešili. Ostalo neistô...

Inokedy na radvanský jarmok pršiava, ale teraz bolo náhodou pekne, teplo a prach po ceste ako vo mlyne. Práve preto žandári okráli starého otca, že fajku von z úst, na jarmoku fajčiť neslobodno!

— A veru mûdro... v takej suchote, — a pchali fajku do kapsičky, dokladajúc: — Aspoň si dohán nevyfajčím.

Potom sme sa už nezhovárali, lebo sme prišli do húfu, a tak sme sa len vo tri vrhy upozornili, aby sme sa nepotratili, alebo že ak by nás roztrhli ľudia, nuž že pri moste sa máme čakať, a šli sme jeden za druhým, tisnúc sa pomedzi svet.

kto sa už nemali kde podieť a vyplatili sedem zlatých. Starý otec vzal kabát pod pazuchu a začalo sa ako pri jalovici, mrcha nálada, že tam podaromnici spustil, tuto nemilobohu veľa vyvalil, slúbil, a skoro by sa boli povadili, keby sa im kabát nebol pâčil, vlastne podšívka bola po chuti — akási barančina!

Kabát teda drahý, už hodiniek neuvidim... a taká hrča navrela mi v hrdle od žiaľu, že ani sliny prezříť.

V takejto zlej vôle pokúpila stará maš ešte niektoré pletky deťom, dievčam, a mali sme ísť domov. Hodinky som sa bál i len spomenúť, a už bolo po radosti. Ale starý otec že si veru ide trochu sadnúť, zapaliť do fajočky, a zakaroval. Nasilu teda vošli sme do krémky a starý otec pýtal pol litra vína. Stará maš sa iba oblizovala od zlosti a nepozreťa starému otcovi ani do očí, čo on ako spod chlpateho obočia na ňu kukal a sa usmieval, že sa zlostí pre pol litra vína. Ja zasa som sa jeho držal, pchali ruku do nového kabáta a vravel, že je teplý. Keď sme dopili, stará maš durila domov, ale starý otec mal ešte dofajčiť a rozležal sa mu hnev, zvrtol na smiech, že však máme zlatovku, ako keby nám ju niekto daroval, a že on veru ešte pol litra vína i niečo zjest. Stará maš ostala ako sršeň, ale starý otec zahrešil: „...sásdovrovivá“ a rozkázał pol litra vína a dve porce bravčoviny. Stará maš až na moje prosbene ponúkanie vzala si kúštek. Mliečky sme zjedli, a starý otec platil. Zo zlatovky vydali mu ešte dvadsať grajciarov.

— Eh, tak dajte za ne ešte pol litra! Stará maš už nevydržala. Uchytila košík a pod preč s hnevom a šomra-

prvé hodinky

Už som chodil druhý rok z dediny do mesta do školy, a hodiniek ešte nič. Retiazku som sice už mal, a to čachrovaním každý týždeň druhú a inak prepätú, ale za hodinky som sa musel hanbiť, keď ma vše niekto cudzí zastavil a ja som mu len tak odoká povedal, keďko je hodín. Doma tiež bol neraz krik a pláč, keď mi vše na domázanie stará maš odsekla, že mi na pondelok kúpi u medovníkára také, čo mi budú aj z vrecka trčať.

Starý otec ma veľmi rád mal, a ten mi aspoň väzne sluboval, keď aj s kúpou odkladal. Že si musím i ja niečo na ne prigazdovať. A že na radvanskom jarmoku budú lacnejšie ako v meste, nuž že až potom.

Za prvé zgazdované musel som si však kúpiť mumák, a tak mohol som zas znova začať gázdovať. A keď som pár grajciarov stisol, vše som ich musel starej materi požičať na soľ, ocot, alebo starému otcovi na dohán, keď „drobných“ nemali. Že mi dvojnásobne vrátia. Ale dali vše grajciar-dva navyše, a musel som byť aj tým rád! A tak na strieborné hodinky nazbierať — to potrvá večnosť. A potom fažko sa to odkladalo, keď som ešte rád mlžol aj „novotnô cukrovô“, ake nám židák na dedine premýšľal, aj zasa cigaretu som už proboval...

Pred jarmokom dva týždne každý deň som grajciare vyberal, čítal, „ako keby sa ti šli okotí“, posmievali sa mi domáci, a grajciarov nikdy nebolo vyshe štyridsať, a celé leto som gázdovať a za hrabáčku boli mi dali dvadsať grajciari a starý otec na meno šestnásť. Nezagazdovať som nič (z čoho mi neraz prorokovali budúcnosť), iba tie som rozmenil, aby bolo aspoň naoko viac.

Radvanský jarmok trvá v kalendári za tri dni, v skutočnosti však býval vtedy aj do týždňa. Svet z okolitých dedín, ba stolíc rád sa tam zaopatruje najmä zimným habitom. I okrem toho každý má kupovať „jarmočnô“, alebo i predávať čo-to, a kto nie, ide sa podívať, mládež vytancovať, a je to už taký zvyk, že sú vtedy dediny prázdne — všetko na jarmoku. Toľko sveta, že ja ako chlapec len som sa vtišol do

jakú rodinu a známeho bol poškubol o grajciar-dva. A peniaze mali byť na hodinky!

Všetku nádej počal som skladáť v jalovici, prípadne v starom otcovi, či totiž jalovicu dobre predá a akej bude vôle. Večer som teda siel domov a bol som veľmi poslušný, a ráno zaháňal jalovicu, že vždy bola starému otcovi na pătách, alebo ho ešte aj poviekla na kuse.

Starý otec si totiž chcel kúpiť zimný kabát. Ale aby si jarmočníci nemysleli, že on kvôli kabátu ide do jarmoku, nie, on ide z Bystrice z trhu a do Radvane len tak kuskut pre obyčaj a len tak, ak by sa traftilo dobrô vybrať, nuž nepoviem... takto sa zhovárali celý večer, i po ceste cudzím tak rozprávali... Vlastne však preto sem šli jalovicu predáť, že bolo menej sena, peňazí bolo treba na kadečo, a i kabát mal starý otec veľmi nanič. Mysel si, že už umrie i v tom starom, a tak odkladal, ale keď ani za deväť zim neumieral, musel kúpiť kabát nový, čo mu ako tvrdo prišlo pre obavu, že ho už nezoderie.

Stará maš sa dobádkala (lebo mala veľa otlakov) až za nami na trh do Bystrice s košíkom na ruke, vo veľmi sedivej, až zelenej hovädnej šatke, schválne takej, aby sme ju mohli poznať, ak by sme sa totiž rozložili. Rysuľu sme tak predávali, že ja som bol „zazdzu“, starý otec a maš kupovali, aby sme robili lepšiu vôľu pravým kupcom, a keď nešlo na prvom mieste, previedli sme ju na druhé, a konečne na treťom šťastlivu predali priekupcovi na Mičinu. On nás nepoznal, ako ľudí z druhej strany Hrona, a uveril našej bájke o blízkom teľati.

Oldomáš bol krátky. Chleba a funt upečenej baraniny doniesla stará maš v košíku, nuž štyria litrikom vína ľahko to zalejú. Ale bolo sa nám i ponáhľať na jarmok, lebo je popoludnie, a kým dojdeme do Radvane a kým vyberieme niečo, zjednáme, bude večer, treba sa domov pomáhať; takto hútali starí rodičia. Starý otec vytiahol teda z kapsy fajočku, zapálil si, prehodil retiazku cez plece, zapálil si, prehodil retiazku cez plece, zapálil pod pazuchou a sli sme. Retiazku bol by som si i ja

Co sme všetko videli, počuli, kto by to stačil vypísať! Starý otec povedal, že je to ako na súdnom dni. Stará maš sa zastrela, že či on vie, ako tam bude. Ale starý otec doložil, že kedysi bývalo ešte viac sveta.

— Podme my len rovno kabát kúpať — hovorí stará maš.

A ja som starého otcu zas mykal, kde hodinky predávali. Ledva sa mi dal upozorniť.

— Ak kúpime lacno kabát, budú i hodinky, — potešil ma predsa.

Vši sme do prvého šiatra. Na radvanskom jarmoku všetci kupci vedia po slovensky, či sú z Pešti alebo Debrecína. Čert vie, ako je to! Pýtali sme ukázať kabát zimný, na starého otcu. Retiazku vzala stará maš do košíka, a už bolo i desaf kabátov pred nami. Len sme ich tak obracali, krčili nosmi, na znamenie že je to lahodný tovar, a sa nám nepáči.

„Neprobovať,“ bolo heslo, „aby ti ho nejak nevistili nasilu!“ Najprv len vybrať farbu, strih, potom na cenu sa pýtať a len tak proboval a potom sa jednať. Keď sme sa napreberali, kupec bol už ako na trni, stará maš povedala, aby sme šli i inde pozrieť. Kupec nás zdržoval, nasilu vťahoval starému otcu do kabáta, zvŕhal ho, ako mu pristane, pred zrkadlo postavil, že sa starý otec až zlakol, keď sa v ňom celý videl; ale my sme len jednak šli do druhého šiatra. Tam zas odznovala všetko. A keď sme ich tak prešli päť a starý otec už bol celkom ukničený probovaním, konečne sa odhodlali kupovať. Kupec tam nemajú veľa času, všetko ide na ruvačky-mačky. Zapýtal dvadsaťosem zlatých. Naši ani počúť, a von, von, ta podme! Ale nás zadržal a nasilu vťahoval od starého otcu, čo by teda dal. On, aby niečo povedal, nuž že najviac ak osem zlatých.

— Sem peniaze! — vystrčil kupec dlaní a zabaloval kabát. Ale zastrela sa stará maš, že ona ani toľko nedá. Kupec prežrel zlosť, a že teda kočko?

— Nuž sedem mu je cez hlavu dosť!

— Sem peniaze!

Keby som ja bol býval na niečo súči a povedal: šest, mohol byť za šest. Ta-

ním, a iste nám i „zavinšovala“. Mne bol i žiaľ, i bol sam rád, triaslo sa mi srdeč, a keď sa starý otec jej hnevu smial, smial som sa jemu kvôli i ja, a už myslím si, že takto bude niečo i z hodiniek.

Keď sme dopili a starý otec bol už dobrej vôle, tackali sme sa von. A ja som už mal premyslené, že prednesiem svoju prosbu, lenže — hľa! stará maš čakala nás pred krémou a nadala nám do „hlátkov“, dohovárala starému otcovi, že sa opil, a tisla ho ako krepého cez národný von za most a tak na Uhliško (velkú pažiť), kde boli kolotoče, panoramy, planéty, kde ukazovali akúsi peknú kuchárku z Bystrice, ktorá sa cez jarmok premenila od spodnej poly na páva; chlapa, čo mal iba 20 rokov a vážil tri centy (pri ľom si ženy do dlaní čosi smiešne pošuškávali). A krik, spev, rev, piskot, deviátoraká hudba a každá inú nôtu, k tomu vykrikovanie, vábenie a medzi to „varme virš!“ (teplé párky). Inde zas pár koní nemohlo vytiahnuť komedianta, čo sa brea chytí a nohy pod kolenom za váhu zapál. Krik, lomoz, až v ušiach trhalo. Stará maš tiskala ta, preč, preč od toho, ale starý otec len predsa checl aspoň očima hodil po čom, po tom a vydiapal si z jej ruky rukáv a pod k panorámam. Ja som, rozumie sa, tiež s ním držal. Žiaľ ma prešiel, a počal som mu rozprávať, kde čo a za čo sa dá počuť, vidieť. Ale stará maš hneď ma okrála, a ja som začúchol. Taktô rozstrojený došli sme pred panorámou, kde dvaja vykrikovali, vyvolávali, vábili svet, ako im len zachripluté hrıldlá stačili, a popri tom ukazovali na „murína“, kočko má rok, aký je mocný, a kto sa s ním popasuje a ho o zem hodí, dostane zlaté hodinky s retiazkou, a ich i vytíčali, jeden jedny, druhý druhé. Dedinčania sa však fažko odvážovali, lebo rozchýrili, že má čary pri sebe, s čertom rodinu, skazíta, nejdi.

— No, hľa, vidíš, tu máš hodinky, Jožko, a to hneď zlaté, — povedal starý otec, — keby si ho uvládal.

— Keby ste ho vy, ja by mu nohy podchytí, — navrhoval som ja.

— No, ba len by si netáral, — odpieraťa stará mař.

— A čo sa nazdáš, mati, že som ja už taký slabý! — počínať sa spierať otec. — Nože ma pustie bližšie, nech ho vidím, pľuhavstvo čierne, — kliesnil si cestu pomedzi divákov. Tí sa roztúpili a obzerali si nás. — A toho sa bojíte?! Nuž vedať je len ako kŕč opálený! Daj sa tí mi svete, aký chlap! Starý som, šesťdesiatpäť rokov mám, ale ak ho ja ešte chytím...! počal zvŕtať palicou proti panoráme.

Tí hľadia na nás a začnú volať: — No, no, poďte, starý!

Murínik si fajčil cigaretu a usmieval sa.

Niekto sa posmešne ozval: — Ujek, nože ho, no! — a každý niečo.

Stará mař nevedela od zlosti, čo komu skorej odpovedať, lebo starý otec už išiel na stupky, kabát som mu ja už spod pazuchy bol vytiahol, a len ma tak triaslo od strachu i od úfnosti.

— Ja viem, ako ho mám chytit! — kričal starý otec a čím dial, tým väčšmi rozchodilo sa mu víno po žilach, ako starej materi zlosť.

Strhla ho dolu a začala mykať, on sa jej bránil, i cudzí vše postrieli, krik, trma-vrma, upozornili sme všetko na seba. Komedianti sa už úfali, murín sa usmieval, pošibkával si paličkou po krátkych červených nohavičkách, vytŕcať biele zuby, škeril červené gamby, a bolo smiechu a kriku, že sa tomu zvedavo prizerali už i opice na šiatri. Stará mař trhala starého otca: on sa nahneval, počal sa jej brániť.

— Nedajte sa! — posmešoval ho sestra.

Ja som už reval, plakal, starý otec súkal rukávy, že on vie, ako ho má chytit. Svet si už bol počal kartičky kupovať a tisnúť sa dnu, že sa bude dívať. Komediant bol by rád ubezpečil starú mater, že starého otca bez ubliženia položí murin na zem, len aby svet šiel dnu. Ale starý otec už namiesto s murinom pasoval sa so starou materou. A keď ju pustil, vyhŕázal sa murinovou palicou, ako keby mu ten bol ubližil.

Konečne nás utíšili žandári. Starý otec i pred tými rozpoval, čo chce, ale že ho žena nechce pustiť; ale tí sa ani neusmiali a len ho tisli do chrbta a ta, ta domov.

Starý otec dal si povedať a s veľkým krikom, vyhŕazaním siel za starou materou: vše sa za ňou podal (ona pobehla), že ju zatne palicou, vše počkal na mňa a začal:

— Syn môj, akú mi hanbu pred svetom spravila... Počkaj, bude z chrbta bubon, keď domov dôjdeme!

Stará mař vzrtla na dobre, že ved' čo by ju bolo doň, „keby to s človekom ako my, ale s takou pľuhou, čo je ako opica, by si šiel pred tolkým svetom ty, starý človek a gazda...“ miernila hnev.

Ale starý otec sa tak rahu neutišil, a keď sme už vychodili na cestu, zastal, vydýhol si, zvrhol sa: — Just, aby si vedela, že mu idem hodinky kúpiť — a poď behom a ja s ním, a kúpili sme hodinky. — Len také lacné dajte, tomuto môjmu chlapcoviu.

Ja som mu hned' na mieste ruku bozkal, od radosti mi slzy tiekli a starej materi (ktorá šla za nami, aby sme sa predsa len nejako nepustili za pasy alebo nevošli ēste do krém) som ich už zdáleka vytŕcal. Ani nepozrela na ne, ani slova mi nepovedala, ale vinila z „hriechu“ i mná.

Keď sme šli vedľa panorámy, starý otec sa nezdral povedať:

— Keby si ma bola pustila, ty stariga, mohol som vyhrat, mohol som mař zlaté: za toto daj pol štvrtnej zlatovky, a čert vie, či sú ēste i stieborné...

— A či ty vieš, aké ten môže mař čary pri sebe? — trafil na strunu stará mař, a starý otec sa veru zamyslel, že ak ozaj...

Ako sme došli domov, to by bol dlho a nepatrí ani k tomu, ako ani mnho toho, čo som pospominal pri tom, ako som ja prišiel k prvým hodinkám.

Ale zato, ako sme ich kupovali, sme sa dlho i so starým otcom hanbili a radšej nedopustili o tom reči.

JOZEF GREGOR TAJOVSKÝ

OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA ZA SVĚTOVÉ VÁLKY

JAROSLAV HAŠEK

• • •

Konečne poptávkou na policejním ředitelství zjištěno bylo, že to byl Švejk, a dále bylo už lehké pátrat. Baronka von Botzenheim vzala s sebou svou společnici a komorníka s košem a jeli na Hradčany.

Chuderká paní baronka ani nevěděla, co to znamená, když někdo leží ve vojenské nemocnici posádkové věznice. Její navštívěnka otevřela jí dveře věznice a v kanceláři se k ní chovali náramněvlídne, a za pět minut už věděla, že „der brave Soldat Švejk“, po kterém se ptala, leží ve třetím baráku, postel číslo 17. Šel s ní sám dr. Grünstein, který byl z toho janek.

Švejk právě seděl na posteli po obvyklé denní kůře předepsané dr. Grünsteinem, obklopen skupinou vyčrtlých a vyhladovělých simulantů, kteří se doposud nevzdali a houzevnate zápasili s dr. Grünsteinem na půdě úplné diety.

Kdo by je byl poslouchal, měl by dojem, že se octl ve společnosti kulinářů, ve vyšší kuchařské škole nebo na labužnických kursech.

„I ty sprosté lojové škvarky se dají jist,“ vyprávěl právě jeden, který zde ležel se „zastaralým katarem žaludku“, „jestli jsou teplé. Když se lůj škváří, vymačkají se dosucha, posolí, opeprí, a já vám říkám, že se husí škvarky jim nevyrovnaní.“

„Nechte husí škvarky být,“ řekl muž se „žaludeční rakovinou“, „nad husí škvarky není. Kam se proti nim hrobou z vepřového sádla. To se rozumí, že musí být dozlatu vyškvařeny, jako to dělají židi. Vezmou tučnou husu a stáhnou sádro s kůží a škváří to.“

„Víte, že jste na omylu, pokud se týká vepřových škvarků?“ poznamenal Švejkův soused, „rozumí se samo sebou, že mluvím o škvarkách z domácího sádla, tak jak jim říkají domácí škvarky. Ne hnědé barvy a také nežluté. Musí to být něco mezi téma dvěma odstíny. Takový škvarek nesmí být ani příliš měkký, ani příliš tvrdý. On nesmí chroupat, to je přepálen. Musí se rozplynout na jazyku a nesmíte mít přitom dojem, že vám teče sádro po bradě.“

„Kdo z vás jed škvarky z koňského sádla?“ ozval se čísí hlas, na který však nikdo nedal odpovědi, poněvadž sem všechni sanitní poddůstojníci: „Všichni do postele, jde sem nějaká arcikněžna, ať nikdo neukazuje špinavé nohy z deky!“

Ani arcikněžna nemohla tak vážne vejít, jako to udělala baronka von Botzenheim. Za ní valil se celý průvod, ve kterém nescházel ani účetní šikovatel při nemocnici, který v tom všem viděl tajemnou ruku revize, která ho od tučného žlabu v týlu hodí napospas šrapnelům někam pod drátěně překážky pozic.

Byl bledý, ale ještě bledší byl dr. Grünstein. Jemu tančovala před očima malá vizitka staré baronky s titulem „vdova po generálu“ a všechno to, co mohlo být spojeno s tím titulem, jako konexe, protekce, stížnosti, přeložení na frontu a jiné hrozné věci.

„Zde máme Švejka,“ řekl, zachovávaje uměly klid, veda baronku von Botzenheim ku Švejkově posteli; „chová se velice trpělivě.“

Baronka von Botzenheim posadila se na přistavenou židlí k Švejkově posteli a řekla:

„Cešky fójak, topá fójak, kriplfójak pýt tapferfójak, moc rát měl cešky Ra-kušan.“

Přitom hladila Švejka po neholené tváři a pokračovala: „Já čist všekno f nőfiny, já vám pšinest pápat, kousat, kuriť, cícat, cešky fójak, topá fójak. Johann, kommen Sie her!“

Komorník, připomínající svými ježatými licousy Babinského, přitáhl objemný koš k posteli, zatímco společnice staré baronky, vysoká dáma s uplakanou tváří, sedla si na Švejkovu postel a urovnávala mu slaměný polštář pod záda s fixní myšlenkou, že se to patří dělat nemocným hrdinům.

Baronka zatím vytahovala dárky z koše. Tucet pečených kuřat, zabalených do růžového hedvábného papíru a ovázaných černožlutou hedvábnou stužkou, dvě láhvě nějakého válečného likéru s etiketou „Gott strafe England!“

ŠVEJK SIMULANTEM (uryvek)

Na druhé straně byl na etiketě František Josef s Vilémem, jak se drží za ruce, jako by si chtěli hrát hru „Králíček v své jamce seděl sám, ubožátko, co je ti, že nemůže skákat!“

Potom vytáhla z koše tři láhvě vína pro rekovalessenty a dvě krabice cigaret. Vše elegantně rozložila na prázdnou postel vedle Švejka, kam přibyla ještě pěkně vázánou knihu Příběhy ze života našeho mocnáře, kterou napsal nynější zasloužilý šéfredaktor naší úřední „Československé republiky“ který se ve starém Frantíkovi viděl. Potom se octly na posteli balíčky čokolády s tím nápisem „Gott strafe England!“ a opět s podobiznami rakouského i německého císaře. Na čokoládě už si nedrželi ruce a každý se udělal pro sebe a ukazovali na sebe záda. Pěkný byl dvouřadový kartáček na zuby s nápisem „Viribus unitis“, aby každý, kdo si čistí zuby, vzpomínal na Rakousko. Elegantním a velice vhodným dárečkem do fronty a do zákopů byla souprava na čištění nehtů. Na krabici byl obrázek, jak praská šrapnel a nějaký člověk v šíšáku se žene s bodákiem kupředu. Pod tím: „Für Gott, Kaiser und Vaterland!“ Bez obrázku byl balík sušenek, zato byl tam verš:

„Österreich, du edles Haus, steck deine Fahne aus, lass sie im Winde wehn, Österreich muss ewig stehn!“

s českým překladem umístěným na druhé straně:

Rakousko, vznesený dům, vystrč prapor svůj, nech ho ve větrech vlát, Rakousko věčně musí stát!

Posledním dárkem byl bílý hyacint v kořenáči.

Když to všechno leželo vybaleno na posteli, baronka von Botzenheim nemohla se pohnutím udržet slz. Několika vyhladovělých simulantů tekly sliny z úst. Společnice barončina podírala sedicího Švejka a také slzela. Bylo ticho jako v kostele, které přerušil náhle Švejk, sepjav ruce:

„Otče nás, jenž jsi na nebesích, posvět se jméno Tvé, přijď království Tvé... pardon, milostpani, tak to není, já jsem chtěl říct: Pane Bože, otče nebeský, požehnej nám těchto darů, které z Tvé štědrosti požívati budeme. Amen!“

Po těchto slovech vzal z postele kuře a pustil se do něho, sledován vyděšeným zrakem dr. Grünsteina.

„Ach, jak mu chutná, vojáčkovi,“ s nadšením šepotala dr. Grünsteinovi stará baronka, „on je jistě už zdravý a může jít do pole. Jsem opravdu velice ráda, jak mu to přišlo vhod.“

Potom chodila od postele k posteli a rozdávala cigarety a čokoládové pra-

linky a vrátila se ze své obchůzky opět k Švejkovi, pohladila mu vlasy se slovy „Behüf euch Gott“ a vyšla s celým průvodem ze dveří.

Nežli se dr. Grünstein vrátil zezdola, kam šel doprovodit baronku, Švejk rozdal kuřata, která byla zhlcena pacienty s takovou rychlostí, že místo kuřat našel dr. Grünstein jen hromadu kostí, ohlodaných tak čistě, jako by byla kuřata padla zaživa do hnízda supů a na jejich ohlodané kosti pražilo několik měsíců slunce.

Zmizel i válečný likér, i tři láhvě vína. Zratily se v žaludcích pacientů i balíčky čokolády, i balík sušenek. Někdo dokonce vypil i lahvičku polityry na nehty, nalézájící se v soupravě, a nakousl pastu na zuby, přiloženou ke kartáčku.

Když se dr. Grünstein vrátil, postavil se opět do bojovné pózy a měl dlouhou řeč. Kámen mu spadl ze srdece, že již návštěva odesla. Hromada ohlodaných kostí utvrdila ho v myšlence, že jsou všichni nenapravitelní.

„Vojáci,“ spustil, „jestli byste měli trochu rozumu, tak byste nechali to všechno ležet a řekli byste si, že jestli to sežerem, že nám pan obracet nebude věřit, že jsme těžcí marodi. Vy jste tím sami dali sobě svědec, že si nevážíte mé dobraty. Pumpuji vám žaludek, dávám vám klystýry, snažím se uržet vás při úplné dietě, a vy si mně přecopete žaludek. Chcete dostat žaludeční katar? To se mylité, dříve nežli se vás žaludek pokusí to strávit, vyčítám vám ho tak důkladně, že budete na to vzpomínat do nejdéle smrti a ještě svým dětem vypravovat, jak jste jednou sežrali kuřata a napráskali se různé jiné dobraty, ale jak to u vás nevydrželo ani čtvrt hodiny v žaludku, poněvadž vám vypumpovali ještě zatepla žaludek. A tak jeden podruhé za mnou, abyste nezapomněli, že nejsem žádný vůl jako vy, ale přece jen o trochu chytřejší než vy všichni do hromady. Kromě toho vám oznámuji, že zítra sem na vás pošlu komisi, poněvadž se už válite tady moc dlouho a nic z vás nikomu neschází, když si umíte za těch pár minut zasvinut žaludek tak pěkně, jak jste to právě nyní dokázali. Tak pochodem pôchod!“

Když došla řada na Švejka, podíval se dr. Grünstein na něho a jakási reminiscence na dnešní záhadnou návštěvu přinutila ho, že se otázal: „Vy znáte paní baronku?“

„Je to moje nevlastní matka,“ odpověděl klidně Švejk, „v outlém věku mne pohodila a teď mne zas našla...“

A dr. Grünstein řekl stručně: „Potom dejte Švejkovi ještě klystýr.“

Večer na kavalírcích bylo smutno.

Ilustrace Josefa Lády

TRIBŠ V JUBILEJNOM ROKU KSČaS

To, že sa nás vidieky modernizuje, je nepopierateľná skutočnosť. Netreba chodiť príliš ďaleko, aby sme túto skutočnosť okamžite postrehli. Stačí naškunknúť na Spiš, trebars do Tribša, kde rozsah zmien bije do očí skoro na každom kroku. Táto neveľká obec s okolo 700 obyvateľmi, obklopená z troch strán stŕmymi kopcami, upúta každého návštěvníka svojou úľadnosťou, čisťotou a pravidelnou, dnes už zväčša murovanou zástavbou. Stále sa tu niečo buduje a pri výstavbe nových domov, ktoré nahradzujú staré drevenice, sa vo veľkej mieri využívajú riečne kamene z nedalekej Bialky.

V letný slnečný deň obec hýri pestrými farbami železných plotov a priečeli domov stojacich pozdĺž hlavnnej, pekne vyzamietanej ulice. V domácnosťach čoraz viac moderných zariadení — práčok, chladničiek, kúpeľní, televízorov, sem-tam dokonca s farebnou obrazovkou. Na dvoroch vidno stále viac poľnohospodárskych strojov, vrátane traktorov. V máji t.r. boli dokončené práce pri inštalovaní vodovodu na posledných gazdovstvách.

Odkedy tu vybudovali (pred pár rokmi) peknú asfaltovú cestu, prichádza do Tribša rok-ročne čoraz viacej turistov. Lákajú ich sami nielen dobré podmienky pre odpočinok, ale aj folklór a vzáčna architektonická pamiatka, akou je vyše 400-ročný drevený kostolík s cennou figurálnou polychrómiou.

Pri ceste v strede obce upúta pozornosť veľké stavenisko. Vybetónované sú už priestranné suterény, široké garáže, stoja steny prízemia, do ktorého vedú široké betónové schody. Je to stavba hasičskej remízy.

— Stavba vznika hospodárskym sústémom, — hovorí predsedu miestnej skupiny KSČaS kr. ANDREJ VAKSMANSKÝ. — Gminný úrad nám poskytol stavebné materiály a hradí odborné práce, všetko ostatné robíme sami v rámci svojpomocných prác. Na výstavbe pracuje celá obec a všetci naši krajania. Pracujú obetavo, lebo v novej budove chceme mať miestnosť, v ktorej by sme zriadili klubovňu MS KSČaS. Chceme mať ozajstnú klubovňu, priestranú a dobre vybavenú, v ktorej by bolo miesto pre všetkých, komu sa zažiada tam prísť, prečítať si niečo, pobesedovať a rozptíliť sa po ťažkej práci. Doteraz sme sa tiesnili v malickej miestnosti, kde sa nedalo usporiadajť žiadne väčšie kultúrne podujatia, nehovoriač už o členských schôdzach. Chceme rozhýbať kultúrny život v našej obci, aby sa ho zúčastnili všetci Tribšania. Myslim, že je to v záujme celej obce...

Besedujeme v starej klubovni, v ktorej sa práve zišiel aktív MS: Pavol Huší, Daniel Pavlica, Hubert Miškovič, Severín Vaksmanský, Dominik Pavlica, Jakub Pluta, František Kovalčík, Jakub Kačmarčík a Andrej Vaksmanský. Mnohí z nich plnia zároveň dôležité

funkcie v správe obce, v roľníckom krúžku, urbáre a pod. Krajania hovoria o živote a práci miestnej skupiny a 30. výročí našej Spoločnosti. Na počesť tohto výročia mienili slávnostne otvoríť klubovňu MS v spomínamej remíze, lenže — ako zdôrazňovali — pre nedostatok stavebných materiálov bude stavba dokončená až na budúci rok. Chystajú zato slávnostnú vatru a priležitostnú krajanskú schôdzku, nezbúdajú ani na organizačný rozvoj miestnej skupiny a hodlajú podstatne zvýšiť členskú základňu, najmä z radov mládeže.

Veľa pozornosti venovali besedujúci otázke školskej mládeže, a najmä obnoveniu vyučovania slovenčiny na miestnej základnej škole. Musia sa však do toho zapojiť všetci rodičia-členovia KSČaS. Veríme, že krajania z Tribša využijú túto možnosť a v budúcnosti uvidíme na tradičných reci-

tačných súťažiach našej Spoločnosti zápoliť aj tribšanských žiakov.

Krajanský a obecný aktiv s hrilosou hovorí o svojej obci. Všetci spomínajú moderný obchod, samozrejme s dvojjazyčnou tabuľou, dobre fungujúce výkonné stredisko jatočného dobytku a iné objekty. Tešia sa z úspechov, ale zároveň vytýkajú nedostatky. Tak napr. pred troma rokmi dostali potrebné v obci mostové váhy, lenže dodnes ich nemá kto inštalovať. Zdá sa, že Gminný úrad v Nižných Lapsoch alebo družstvo GS Roľnícka svojpomoc by to mali konečne zariadiť. Na otázku, v čom vidia prameň ďalšieho rozkvetu miestnej obce, ale aj miestnej skupiny — všetci jednotne odpovedajú: v jednote a aktívnejšej práci.

Táto myšlienka usmerňuje konanie tribšanských krajanov v jubilejnem roku našej Spoločnosti.

Text

a

snímka:

JÁN
V
SPERNOGA

Tribšanskí krajania venujú veľa času zveladovaniu svojej obce.
Na snímke: pri betónovaní plotov.

PRÍHOVOR TETY DORY

MÁRIA S. Z JABLONKY: Veľmi sa teším z opäťovného zavedenia na stránkach Života rubriky Teta Dora. V našom každodenom živote sa predsa neraz stretávame s problémami, s ktorými si nevieme poraďať, pozorujeme javy, neraz veľmi smutné, ktorým by sa malo predchádzať, aby sa ich úplne vykorenili. Preto je dobré, keď sa o tom píše, najmä ak sú to veci, ktoré sa vyskytujú častejšie tak na vidieku ako aj v mestách. Tak napr. sama poznám v našej oblasti niekoľko prípadov bezcitnosti dospelých detí voči starým, nevládnym rodičom, ponechaným v starobe bez opatery. Neraz som si kladla otázku, ako prinútiť takýchto synov či dcéry k náležitej starostlivosti o svojich rodičov, ktorí neraz nemajú čo do úst vložiť. Milá Teta Dora, čo o tom súdiš?

Je veľmi smutné, keď treba nútisť k synovskej láske. Veď len uvážme: rodičia pracujú na gazdovstve od svitu do mrku, zháňajú groš ku grošu, len aby ich deťom nič nechýbal. Starajú sa o ich zdravie, výchovu, vzdelanie... A za to ich deti majú radi. Keď však ostarnú, odovzdajú deťom gazdovstvo, lebo už nevládzia pracovať, detská láska razom vychladne. Rodičia už nie sú potrební, práve naopak — sú na obťaž. A vtedy sa začína dráma, ktorá často máva svoj epilóg na súde.

Súhlasne s Rodinným kódexom sú k starostlivosti o rodičov zaviazané deti, a na tomto základe, — keď si túto povinnosť neplnia, — môže ich súd pravoplatným rozsudkom prinútiť k alimentácii. Okrem toho existuje ešte tzv. Poľský výbor sociálnej pomoci, ktorý podporuje ľudí, čo už od nikoho ne-

môžu očakávať pomoc. Lenže spoločenská organizácia by predsa nemala zastupovať ľudí, ktorí — keď im chybajú city — majú si plniť aspoň svoje povinnosti. Pritom PVSP, ako aj súdy sú v stave pomôcť každému jednoducho preto, že nevedia o všetkých prípadoch. Totiž starí ľudia neradi podávajú na súd sťaťnosť na vlastne deti. A vlastne skoro nikdy to nerobia. „Načo ich majú fašať k vôle nám po súdoch“ — hovoria rezignované. Lenže ich dospelé deti túto rezignovanosť radi využívajú a zneužívajú. Chcú, aby ich rodičov vydržiavať celá spoločnosť.

Naskytá sa teda otázka, ako takito bezeňtne synovia či dcéry vychovajú vlastné deti, keď im dávajú takýto príklad? Čo môžu od nich očakávať? Mali by si predsa uvedomiť, že aj oni kedy si ostarnú. Vtedy však nebudú mať žiadne morálne právo sťažovať sa na nevďačnosť vlastných detí! Sta-

rá ľudová múdrost hovorí: Aký otec, taký syn; Aká matka, taká Katka. Hodno sa nad tým zamyslieť!

Na ľudskú krivdu sa nikto z nás nesmie pozerať ľahostajne. Zvláštnu úlohu a vlastne prvoradú povinnosť majú tuna sociálne pracovníci (opiekunovia spoľeczní), ako aj richtári z jednotlivých obcí, ktorí o každom takomto prípade mali by hľať, aby bol čo najrýchlejšie vyriešený. Podobná úloha spôsiba aj na susedoch starých opusťtených ľudí.

V značnej mieri môže situáciu starých ľudí na vidieku vyriešiť dôchodkový systém pre rolníkov, nad ktorým sa súčasne pracuje. Ovšem, ale iba v značnej mieri. Lebo láskyplnú starostlivosť a opateru detí nedokáže žiademu z rodičov nahradíť nik a nič.

TETA DORA

KTO POSTÚPI NA FUTBALOVÉ MS 78?

Zanedlho, od polovice septembra sa začne posledná séria kvalifikačných stretnutí o postup na futbalové majstrovstvá sveta, ktoré sa budú konať na budúci rok v Argentine. V súvislosti s tým bude vari zahodno venovať pár slov reprezentačnému celkumu Polska a Československa, ktoré sa tak tiež uchádzajú o účasť v argentínskom finále.

Poľské národné mužstvo vyštvartovalo v kvalifikáciách znamenite. Vyhralo za radom v svojej skupine 4 zápasov (s Portugalskom 2:0, s Dánskom 2:1, s Cyprom 5:0 a 3:1), v tom všetky na ihriskách súperov a je bezpečne na čele tabuľky. K postupu mu stačí získať 2 body v zbývajúcich dvoch zápasoch na domácej pôde s Dánskom a Portugalskom.

Je to úspešná bilancia, hoci pred začiatím kvalifikácií sa o šancach na postup hovorilo veľmi opatrne. Totiž dva roky po MS 1974 v Mnichove reprezentačný celok prežíval istú krízu. Prehral zápas za zápasom. Z družstva odišli viaceri hráči (Gadocha, Gorgoń, Szymański, Marks, Kmiecik a iní), ktorých nahradili mladí, ešte nepríliš skúsení. Vrátil sa zato dlhorčný reprezentant W. Lubański. S týmto kádom začal pracovať po odchode K. Góreckého nový tréner J. Gmoch a zákratko sa aj dostavili prvé výsledky. Družstvo sice nedosiahlo ešte úroveň z posledných majstrovstiev sveta, ale je na najlepšej ceste k tomu.

Potvrdilo to aj júnové turné po Južnej Amerike, kde futbalisti zohrali

10 zápasov, v tom s pravdepodobnými súpermi na MS — Argentínu, Peru a Brazíliu, ktorí nepochybne budú patoriť k dôležitým uchádzkám o svetové prvenstvo. Hoci k dvom prehratým zápasom s Argentínou a najmä s Brazíliou (obe 1:3) sa naša tlač vyjadruje kriticky za pomerne slabú hru, nezabúdajme, že zájazd mal predovšetkým školebné a prieskumné účely. Zato v ostatných stretnutiach — ako písali záhraničné agentúry — poľský celok ukázal hru na vysokej svetovej úrovni. Treba pritom poznamenať, o čom sme sa mohli už viačkrát presvedčiť, že v najdôležitejších zápasoch sa reprezentačné družstvo dokáže vždy zmobilizovať a dosiahnuť dobrý výsledok. Skúsenosti z juhoamerického turné k tomu iste prispejú.

Pokiaľ ide o československé národné mužstvo, ktoré, ako vieme, vybojovalo vlnu titul európskych majstrov, zatiaľ sa mu neveľmi dari. Vo svojej kvalifikačnej skupine vyhralo doma so Škótskom (2:0), ale prehralo vonku dosť vysoko s Walesom (0:3). Samozrejme, ešte nie je nič stratené, treba však oba odvetné zápasov vyhrať, čo najmä so Škótskom na ihrisku súpera

bude mimoriadne ťažké. Lopta je však guľatá... Zatiaľ všetky tri družstvá majú rovnaké šance.

Táto neveľmi prialivá situácia bola spôsobená (podobne, ako predtým v Poľsku) o tým, že sa skoro rozpadla kostra vlaňajúceho majstrovského celku. Pre zranenie, pokles formy či iné príčiny boli z reprezentačného družstva vyrazení takí znamení futbalisti, ako Viktor, Ján Čapkovič, Ondruš, Panenka, Pivarník, Masný, Môder či Jurkemik. Ich nástupcovia, aj keď nepochybne nadaní, sa zatiaľ nedokázali presadiť. Dúfame, že väčšina spomínaných hráčov sa opäť objaví v reprezentačnom drese, že náležite využijú letné prestávku na prípravu k rozehodujúcim stretnutiam a zahrajú tak, ako počas vlaňajúcich majstrovstiev Európy.

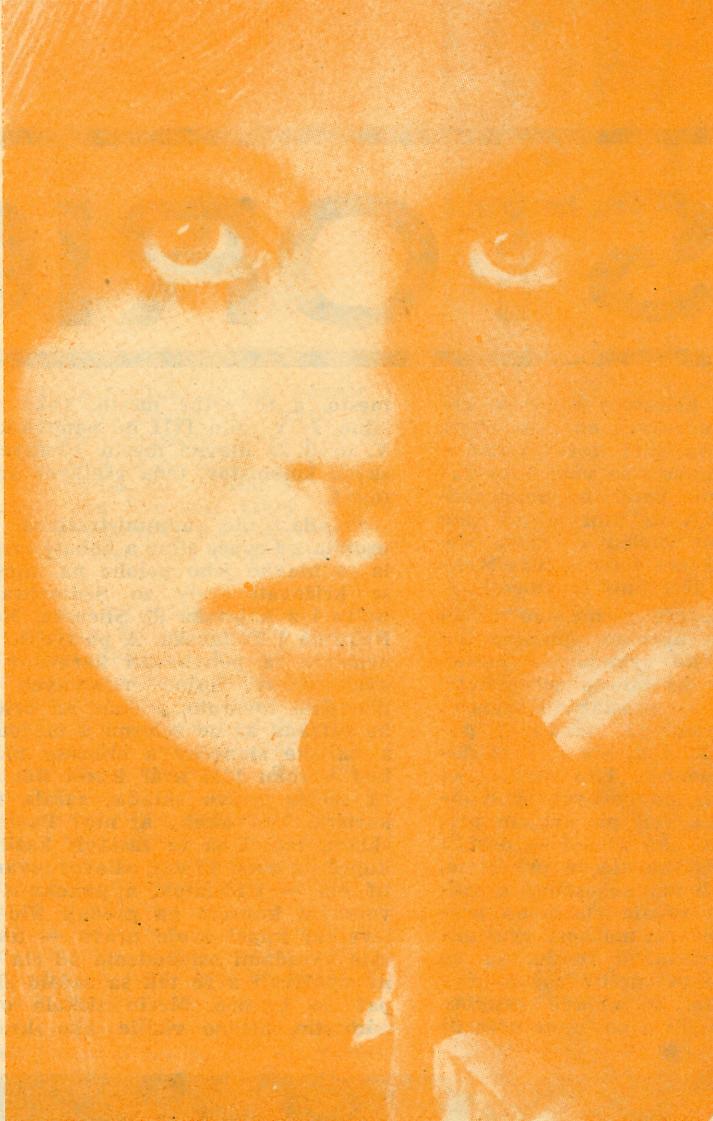
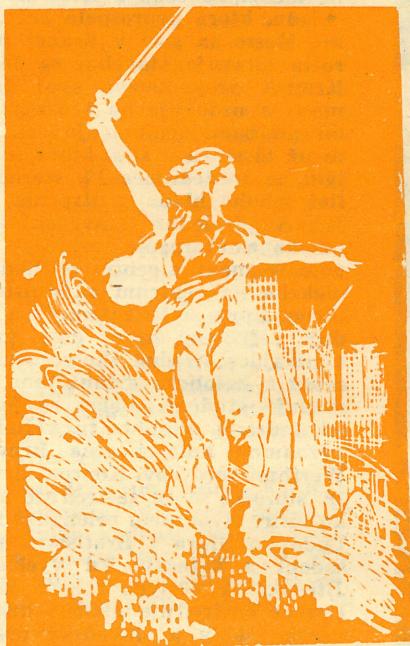
Na záver bude vari zahodno pripomieať dátumy posledných kvalifikačných zápasov oboch družstiev: 21.IX. — Poľsko-Dánsko a Škótsko-ČSSR; 29.X. — Poľsko-Portugalsko; 16.XI. — ČSSR-Wales.

JÁN KACVINSKÝ

MOSTY

Zo zeme povstal, za zem šiel sa
biť,
za prítomnú zem, za zem
budúcnosti,
prerážal ostrým zrakom šerosvit
Ľud ohňovzdorný, náš, ten
prostý,
a boril staré, staval nové mosty.

Tak ako pred rokmi tu drží
stráž
na oboch stranach všetkých
mostov
Ľud ohňovzdorný, prostý, náš,
čo ostrý zrak má preteplený
budúnosťou:
ona je jeho zbraňou, pýchou,
čnosfou.
Po mostoch kráča mlad' a seje
nové semä
do slobodnej a jarnej rodnej
zeme.

JOSEF HORA noc lásky

Po písiku promenád
noc lásky kreslí stíny.
Sat z těla na zem pad
a doznél do tišíny.

Nad rukou zdráhavou
plá žádostivá zář
a plachty krve jdou
přes ozářenou tvář.

— Mlč, mlč jen proboha
a nesválekej mi šat,
jsem horká, ubohá
a musím se ti vzdát.

Na bílá kolena
mi spadl dech tvých úst.
Ó cesto šílená,
kam, kam chceš ještě růst?

Kam ještě jít chceš
po mapě mého těla?

A co v ní nalezeš,
o čém bych nevěděla?

— Jez hučí do noci
tvé pleti a tvých úst
a není pomoci,
vše růst chce, růst a růst

jak rozčísnutý strom,
jenž hoří v nebes tvář,
jak požár v domě tom,
kol něhož chodí žhář,

jak poděšený zvon,
když bije v divý sluch
a drtí mnichův ston,
jejž neukojí bůh,

jak bílých koní eval,
jak smrt, jež v lůžku skučí,
jak vše, co miloval
kdy člověk a co mučí.

slovník Života

38

POLSKY

buda
Budapeszt
budowa
plac budowy
budowac
budowla
budownictwo
budow-
niczy
budujący
budu-
lec
budynek
budyń
budzić
budzik
budżet
bufon
bufonada
bufor
buhaj
bu-
jać
bu-
jak
bujda
bujny

SLOVENSKY

búda
Budapešť
stavba
stavenisko
budovať, stavat
budova, stavba
staviteľstvo
staviteľ
budovateľ
prikladný
stavebný
materiál
budova, dom
puđing
budiť
budik
rozpočet
nadutec
samochvála
nárazník
býk
vznášať sa,
luhat
hojdacia
stolička
klam
bujný, bohatý

ČESKY

bouda
Budapešť
stavba
staveniště
budovat, stavat
budova, stavba
stavitelstvo
stavitel
budovatel
prikladný
stavební
materiál
budova, dům
puđing
budit
budik
rozpočet
nadutec
sebechvála
nárazník
býk
vznášet se;
lhát
houpací
židle
klam
bujný, bohatý

Bukareszt

bukiet
buklak
bukowina
bulion
bulwa
bułka
bumblować
bumelanctwo
bunt
buntownik
buńczuczny
burak
buraczany
burčeć
burda
burkliwy
burmistrz
bursztyn
burta
bury
burza
burzliwy
burzyciel
burzyć
burzuażja
buszować
buta

Bukurešť

kytice
kožený mech
bučina
bujón
hľuza
žemľa
hýrit
povačstvo
vzbúra
burič
pyšný, nadutý
repa
repový
mrmľať
výtržnosť
nevrly
starosta
bursztyn
jantár
bok lode
bury
burza
burzliwy
burzyciel
burzyć
burzuażja
buszować
buta

Bukurešť

kytice
kožený měch
bučina
bujón
hlíza
houska
hýrit
flákačství
vzpoura
burič
pyšný, nadutý
řepa
řepový
bručet
výtržnost
nevrly
starosta
jantar
bok lodi
tmavošedý
búrka
búrlivý
burič; boriteľ
búrāl, ničiť
buržoázia
šarapatíť
nadutost

**LUDIA
ROKY
UDALOSTI****AUGUST — SRPEN**

1.VIII.1944. Tento deň o 17. hod. na rozkaz gen. T. Komorowského „Bora“, hlavného veliteľa Krajinskej armády (AK), začalo sa vo Varšave ozbrojené povstanie. Rozhodnutie o vypuknutí povstania bolo schválené po dohode s emigračnou vládou v Londýne, v dôsledku neoverených informácií o situácii na východnom fronte. Organizátori povstania chceli predovšetkým ovládnúť hlavné mesto Poľska, a postaviť sa proti legálnej Ľudovej vláde — Poľskému výboru národného oslobodenia. Podľa historických prameňov, unáhlenosť v prípravách povstania spôsobila, že v momente jeho vypuknutia boli ozbrojené sily AK vyzbrojené iba v 10 percent a malí zásoby streliva na 2 — 3 dni boja. Nebola zaistená ani reálna pomoc zvonku, bez ktorej povstanie nemalo reálne šance na víťazstvo.

Ale Ľud Varšavy sa masovo zapojil do povstania a zmenil ho na veľký vlastenecký ozbrojený čin. Nesledoval, aký je podstatný politický cieľ povstania. Riadil sa nenávistou voči zločinným okupantom a pomstou za obete hitlerovských katanov.

Vypuknutie povstania prekvapilo tak vedenie PRS, ako aj veliteľstvo Ľudovej armády (AL) i iné vlastenecké organizácie. Avšak už v prvých dňoch povstania sa podarilo zoskupiť časť roztrúsených sil AL a zapojiť ich do boja na najohrozenejších úsekoch povstaleckej obrany. Mimoriadne tuhé boje boli vo štvrtiach Wola, Žoliborz, Staré Mesto, v Centre a na Czerniakowe, kde vojaci AL spoločne s vojakmi AK, OW PPS a iných ozbrojených organizácií bránili barikády často s uzlovým významom pre povstalecku obranu. Na pomoc povstalcom v nerovnom boji s výborne vyzbrojeným nepriateľom išli tiež jednotky 1. armády Poľského vojska, ktoré nehnaličiac na námahu a obeť prešli Vislu na Czerniakowskom predmosti. Od prvých hodín povstania, na Mokotowe a neskôr na Czerniakowe hrdinsky bojovala aj čata Slovákov 535, utvorená protifašistickým Slovenským národným výborom, ktorý vznikol v roku 1942 v okupovanej Varšave. Jej vojaci do konca plnili svoju vojenskú povinnosť a po kapitulácii delili svoj osud s osudem všetkého obyvateľstva Varšavy.

2.VIII.1945. Skončila sa Postupimská konferencia šéfov vlád ZSSR, USA a Veľkej Británie, na ktorej sa rokovalo o osude porazeného Nemecka a vojnovom usporiadani Európy. Na konferencii bola dosiahnutá dohoda o politických a hospodárskych zásadách, ktoré budú spojenecké mocnosti protifašistickej koalície uplatňovať v Nemecku v nasledujúcom období. V dohode, ktorej rozhodnutia vyčádzali z uznesení Jalskej konferencie, sa spojenci zaviazali, že sa budú riadiť zásadami, ktoré budú viesť k zníženiu fašizmu v Nemecku, k jeho všeestrannej demokratizácii, k dosiahnutiu toho, aby Nemecko už nikdy nemohlo ohroziť mier a pred sudy postavia všetkých fašistických vojnových zločincov. Postupimská konferencia, vďaka dôslednému postupovaniu Sovietskeho zväzu a postojiu polskej Ľudovej vlády, rozhodla o západných hraniciach Poľska na Odre, Nise a Balte.

6. a 9.VIII.1945. Na dve japonské mestá — Hirošimu a Nagasaki padli atómove bomby, ktorých následky patria medzi najdramatickejšie epizódy druhej svetovej vojny a zároveň — celých všeobecnych dejín.

29.VIII.1944. Začalo sa Slovenské národné povstanie, ktoré bolo ozbrojeným bojom slovenského ľudu proti fašizmu, za národnú a sociálnu slobodu slovenského a českého národa a za utvorenie na spravodlivých a najpokrokovnejších princípoch novej Československej republiky.

Na čele boja slovenského ľudu stala Slovenská národná rada, utvorená v decembri r. 1943, ktorá zjednocovala všetky protifašistické sily v ozbrojenom protifašistickom boji. Organizátorom povstania a vedúcou politickou silou Slovenskej národnej rady, bola Komunistická strana Slovenska. V slovenských partizánskych a povstaleckých jednotkách bojovali skupiny sovietskych partizánov, mnohí česki dobrovoľníci, ako aj Poliaci, Maďari, Juhoslovania, Francúzi a príslušníci iných národov, čo zdôrazňovalo internacionálny charakter SNP. V povstaleckých radoch bojovali aj naši krajania z Oravy a zo Spiša a mnohí z nich položili svoje životy. V tomto hrdinskom boji neustúpili ani po potlačení Slovenského národného povstania, ale pokračovali v partizánskom boji v horách. Po víťazstve nad nacistickým Nemeckom mnohí z nich aktívne pôsobia dodnes v našej krajanskej organizácii — KSČaS v Poľsku.

Centrom Slovenského národného povstania bola Banská Bystrica a na neďalekom letisku Tri duby pristávali sovietske lietadlá nesúce pomoc povstaniu. Tu boli vysadení aj vojaci 2. samostatnej paradesantnej brigády, ktorá vznikla v Jefremove v ZSSR a po ťažkých bojoch v oblasti Karpát prišla na pomoc SNP. Aj v tej radoch bojovali naši oravskí a spišskí krajania.

Silou, ktorá zjednocovala všetkých bojovníkov SNP a partizánskeho boja, bola komunistická strana. Pod jej vedením československý ľud vo februári roku 1948 zrealizoval idey a ciele, o ktoré bojovali povstalci SNP a Prahy a úspešne ich realizuje v súčasnej výstavbe socialistického Československa. Deň vypuknutia SNP je štátnym sviatkom Slovenskej socialistickej republiky.

TEKST A SNÍMKY:
dr. IVAN CHALUPECKÝ

HISTORICKÁ

Spiš je starodávnou územne-ekonomicke-kultúrnou a dlho bol aj politicko-administratívnou jednotkou, ktorej územie sa rozprestieralo od toku Hnilca cez Branisko po hraničný Dunajec a Poprad a Vysoké Tatry. Po stáročia k nemu patrilo aj celé Zamagurie. A jeho centrom, akousi Mekhou, po stáročia bola Levoča. Sem putovali Spišiaci na veľké jarmoky, keď si chceli niečo kúpiť alebo predať; sem chodili, keď si na župnom úrade potrebovali niečo vybaviť; sem posielali svojich synov do stredných škôl; sem ich predvolávali na Sedriu, keď sa dopustili väčšieho trestného činu, alebo keď sa zaplieťili do väčšieho sporu; tu bola aj väznica, kde si odpykávali svoje tresty, kasáreň, kde mnohí si odslužili vojenčinu, „grundbuch“, kde sa zapisovali majetky; dlhý čas tu bolo jediné kníhkupecky na Spiši a vychádzal jediný spišský časopis. A napokon po stáročia sa sem valili davy ľudí 2. júla na odpust. Nuž, bolo to tak. Dnes sa už všeličo zmienilo.

Levoča už dávno (od r. 1923) nie je sídlom Spišskej župy. V roku 1949 tu zakapala aj známa a obávaná Sedria. Ostal len spišský archív, ktorý uschováva doku-

menty o slávnej i bolestnej minulosti ešteho Spiša i zamagurských obcí. Aj okres sa odsahoval do Spišskej Novej Vsi. Čosi však opäť a nanovo sem vábi davy ľudí. Sú to nesmierne hodnotné umeleckohistorické pamiatky, za ktorými sa sem valia masy turistov nielen zo Spiša, ale doslovné z celého sveta. Levoča teda Mekou ostala. Ibaže účel púti sa zmenil.

O začiatkoch Levoče vieme len veľmi málo. Prvýkrát sa písomne spomína len v roku 1249, už ako vybudované mesto. Predpokladáme, že na mieste neskoršieho mesta bola pôvodne prastara slovenská dedina, ktorú koncom 12. storočia a potom zas po tatárskom vpade r. 1242 dosídli nemečki kolonisti. Tito — hoci sa sociálne od svojich slovenských spoluobčanov nijak nelíšili, veď pri svojom príchode boli bedármi ako aj oni — dostali od panovníkov príslušné privilegii, ktoré im zaručovali hlavne osobnú a majetkovú slobodu, užívanie vlastného práva, vlastnú samosprávu, možnosť využívania pôdneho a nerastného fondu, za čo platili iba panovníkovi určitú ročnú dávku. A tak sa stalo, že obidve skupiny obyvateľstva sa spojili a postupne utvorili

mesto, a to veľké mesto. Také veľké a silné, že v roku 1271 ho panovník Štefan V. určil za hlavné mesto všetkých spišských kolonistov, teda všetkých spišských miest.

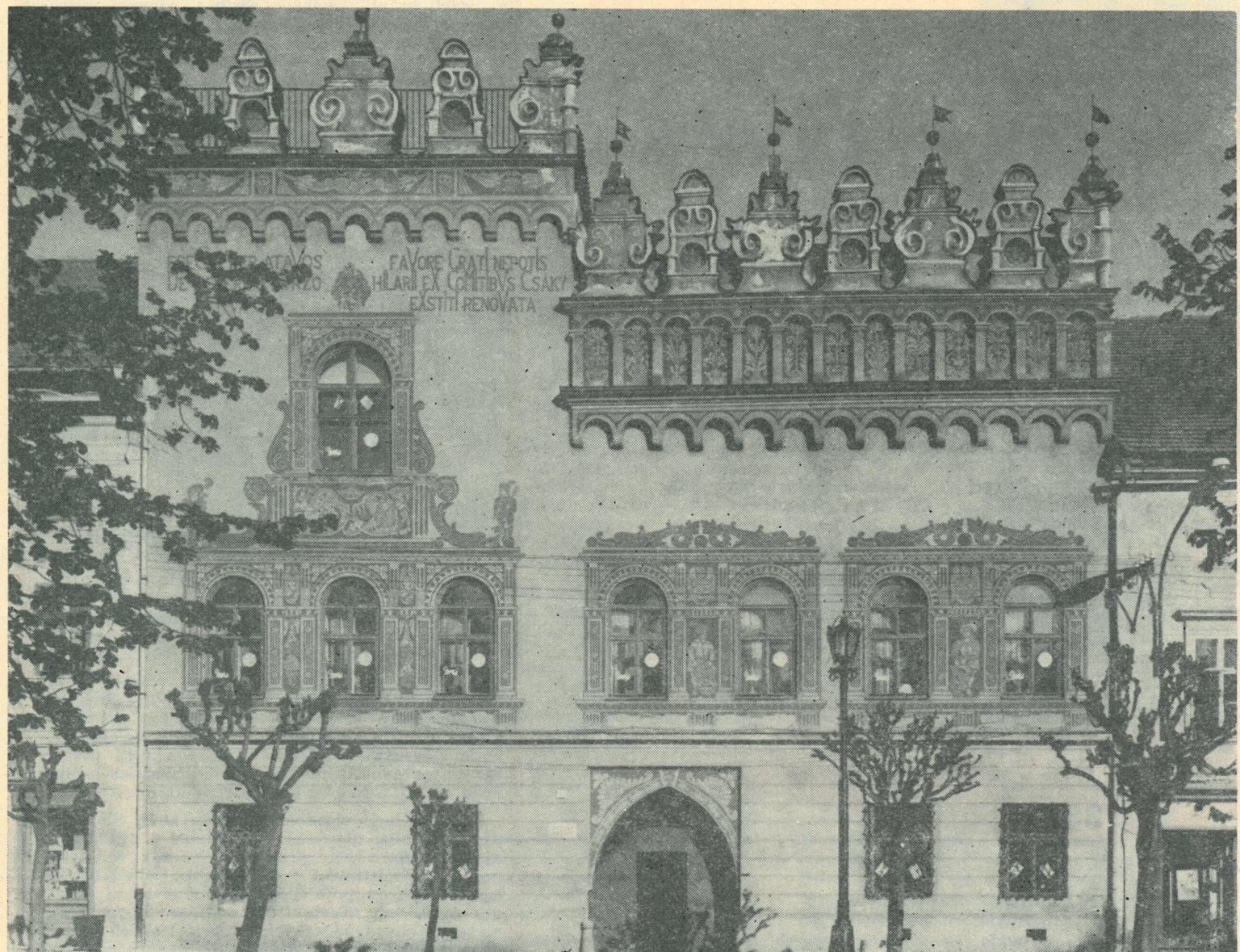
Pravda, nie administratívna funkcia urobila z Levoče silné a bohaté mesto. Bola to hlavne jeho poloha na mieste, kde sa križovali cesty zo Sedmohradská k Baltu i z Kijevska do Sliezska, Nemecka, Rakúska i Talianska. A po týchto cestách neustále sa pochybovali karavány kupeckých vozov, hojne naložených najrozličnejším tovarom, počnúc od orientálneho šafránu až po železnú a medenú rudu a baltiske slanečky a sliezské plátno. A keď v roku 1231 kráľ Karol Róbert udelil mestu právo skladu, začala sa jeho kariéra. Veď akoby aj nie? Podľa práva skladu musel sa tu zastaviť každý cudzí kupec na dobu 15 dní, za svoj tovar zaplatiť clo — tridsiatok, a ponúknúť ho levočským kupcom na predaj. Nie div, že levočskí kupci svoje právo — umocnené ešte výsadami osloboodenia od cla — hojne využívali a že tak sa začalo zlato sypať do Levoče. Mesto získalo obrovské námestie, možno väčšie ako krakovské,

postavilo si obrovské kostoly, murovali domy, ktorých dvorný trakt slúžil najmä eudzim kupcom na ubytovanie a skladu na radnicu, obohnalo sa silným hradbami s 16 baštami a vežami. Postupom času sa v pôsobení množstva — až 40 — cechov usadzovali sa tu remeselníci, kupeci, ale aj umelci. O význame mesta v stredoveku svedčí najmä skutočnosť, že odtiaľ vychádzala magnátska a veľkoupečská rodina Thunovcov, ktorá mala veľké majetky aj v Krakove a v Sliezsku. Rodinná hrobka bola v Levoči. Tu si otvoril faktórium pre celé Uhorsko až krakovský veľkoupečský Krupeč, tu vlastnil majetky d'alší Krakovčan Erazmus Bank, atď. Mesto azoraz významne prekvitalo v 15.—16. storočí, jeho významne svedčí aj skutočnosť, že práve tu sa v roku 1494 stretli všetci bratia Jagellonci, aby sa tajne poradili svojej ďalšej politike. Pravda, mnoho vtedajšieho výkvetu Levoče nevieme. Nič vieme preto, lebo mesto v roku 1550 takmer úplne vyhorelo, pričom bohužale zhorel aj bohatý levočský mestský archív. Z tejto príčiny sa stredoveké dejiny mestu nedoceňujú.

Rok 1526 znamená pre dejiny Uhorska medzník. Ani nie tak porážka Uhorska pod Moháči, ako neskôr boje o trón medzi Ferdinandom Habsburgským a Jánom Zápoľským a ďalej boje proti Turkom podliehali sľubný vývoj slovenských miest. Na Spiši k tomu ešte pristupuje krvavá vojna medzi Levočou a Kežmarkom o právo skladu, ktorá neprospeľa ani jednej strane. Mesto sa sice v druhej polovici storočia zotavuje, stavebne sa dobudováva, Krupeč prebudováva svoj dom na mestskú a ozdobuje ho krásnymi nástennými maľbami (reštauruju sa). Ale nebolo to už tá sláva a sila, ktorá tu bola predtým. A nasledujúce 17. storočie priniesie tiež mnoho hladu a utrpenia, mnoho varenia v dôsledku stavovských povstaní a mnoho vnútorných rozbrojov. Mesto sa pomaly mení z centra obchodno-remeselnického na centrum administratívno-kultúrne. Župa si tu zakupuje a neskôr buduje veľkolepý župný dom, vznikajúce vynikajúce stredné školy: evanjelické lýceum a katolícke gymnázium, na ktorých študujú študenti nielen zo Spiša, ale i od Jadranu. Pôsobia tu veľmi známe a významné knihačiarne Breherovcov a Werthmüllerovcov. Koncom prvej polovice 19. storočia sa tu sústredí aj slovenský kultúrny život. Sem prichádza 13 zo žiakov Ľudovíta Štúra z Bratislavu po jeho zasadení z katedry. Tu vychádza známa Jitřenka. V 60-tych rokoch zas sa okolo Levoče sústredí petičné hnutie za slovenské školy a slovenský úradný jazyk. Toto sľubné obdobie postupne zaniká smutne známych 70-tych rokoch pod tým, ktoré stále sa utužujúcej maďarizácii.

Priemyselná revolúcia v druhej polovici 19. storočia našla Levoču nepripravenú. Možnože mešťanstvo priliš liplo na svojich starých výsadach. Možnože bolo priliš konzervatívne. A možno to boli i nevhodné prírodné podmienky, ktoré bránili tomu, aby sa Levoča premenila na priemyselné mesto. Vznikla sice továreň na drôt, aj menšia textilná továreň. Tá však čoskoro zanikla. A tak do 20. storočia vstupuje Levoča takmer bez priemyslu, a neberieme do úvahy dve pily a rafinerie.

Thurzov dom.

ZA ZODPOVEDNÉ PLNENIE ÚLOH

Rušno bolo 12. júna t.r. v obvodnej klubovni Spoločnosti v Jablonke. Zhradačili sa tu krajania z oravského výboru a miestnych skupín, aby predbatovali otázky spojené s oslavami 30. výročia KSCaS a organizačné záležitosti. Diskusia bola živá, závisie od temperamentu a osobnej angažovanosti jej účastníkov. Dôležité a aktuálne otázky sa prelívali so spomienkami na prácu v dávnych rokoch. Schôdzu

viedol kraján Ján Kovalík a na otázky odpovedal kraján Ján Molitoris.

V diskusii prehovorilo celkovo okolo 20 krajanov: E. Kott, J. Gribáč, J. Karanafel, J. Soľava, A. Rafač, E. Bandyk, A. Pilch, P. Jurčák, A. Špyrka, A. Fuľa, J. Paniak, J. Omylak, E. Kozub a iní. Posudzovali realizáciu uznesení posledného zjazdu Spoločnosti, jej organizačnú a kultúrno-osvetovú činnosť a vyjadrovali svoj postoj k práci Ústredného výboru, k jeho spolupráci s Obvodom a miestnymi skupinami, ako aj k tohoročnému efektom spolupráce Spoločnosti s Oddelením pre zahraničných Slovákov MS. Prihlásovali svoj podiel na pripravách jubilea a navrhovali, aby ústredné slávnosti sa konali na Orave, v Jablonke alebo Dolnej Zubriči. Rozhodne sa o tom na zasadnutí predsedníctva UV, ktoré sa bude konať žiar, až v júli, teda po odovzdaní tohto čísla do tlačiarne.

V diskusii o kultúrnej činnosti krajania poukazovali na jej oslabenie v oravskom obvode a na nevyužitie mož-

ností jednotlivých miestnych skupín, na to, že ochabla spolupráca s Dolnokubinskym okresom, ktorá sa v minulých rokoch slabne vyvíjala. Príčiny tohto stavu krajania vidia v neuskopojivom plnení úloh UV. Očakávajú od UV iniciatívlosť a komplexnú činnosť. Za dôležitú povinnosť celej Spoločnosti pokladajú, aby každý zodpovedne plnil zverené úlohy, ktoré na seba prijal. Sebaskriticky oceňovali prácu vlastných klubovní.

V diskusii sa vyzdvihovalo aj potrebu oboznámovania obvodov a miestnych skupín s problémami a úlohami riešenými Ústredným výborom a inými organizačnými zložkami Spoločnosti, aby mohli získať celkový prehľad o práciach a podujatiach KSCaS. Mohli by o tom informovať krajanov v miestnych skupinách, poučiť sa a vysvetliť závery pre svoju vlastnú činnosť. Stručná informácia na schôdzkach a zasadnutiach predsedníctva tomu nevyhovuje. Krajania hovorili tiež o roztrpení v radoch Spoločnosti, ktoré spôsobuje neistota, prekvapujúce zme-

ny, rušenie rôznych dohodnutých a pripravených domáciach a iných podujati. Neopomenuli ani otázky našich krajanov obojárov, ktoré treba energetickejšie riešiť.

Opravnené bolo pobúrenie krajanov na oneskorené vychádzanie Života v tomto roku. Žiaľ napriek všetkým násniahám sa nepodarilo túto otázkou skôr vyriešiť. O výsledkoch našich intervencii informujeme na 2. strane.

Počúval som niekoľkokohodinový diskusiu, zúčastňoval som sa jej a k predneseným problémom zaujal som postoj na záver schôdzky. V jej priebehu krajania kladli ďalzor na upevnenie Spoločnosti a na ďalšie obohatenie jej tridsaťročných výsledkov. Sú odhadovaní rozvinutí kultúrnej práce vo svojich miestnych skupinách a prispievanie k pozdvihnutiu na vyššiu úroveň celokrajanskej činnosti. Je to vitaná iniciatíva k 30. výročiu KSCaS a jej uskutočnenie bude hodnotným prínosom do nového obdobia v živote Spoločnosti, ktoré sa začne na budúci mesiac.

ADAM CHALUPEC

LEVOČA

liehu s liškou. Dokonca aj hlavná železná trať ju obišla. Bolo to dobré i nedobré. Dobré preto, že keby sa bola Levoča premenila na priemyselné mesto, väčšina z jej pamiatok by už nejestvovala. Nedostatok priemyslu však určil miesto Levoče v 20. storočí. Určil je rok, ktorým sa nemôže veľmi pochváliť. Napr. ešte ani dnes nemá Levoča dvakrát toľko obyvateľov, ako mala povedomie v 16. storočí! Koškonásobne medzitým vzrástli takmer všetky dediny!

Dnes je Levoča predovšetkým mestom vzácnych historických pamiatok. Od päťdesiatych rokov je celé mesto vnútri hradieb chránenou pamiatkovou rezerváciou. Štát vynakladá obrovské prostriedky na zachranu a obnovu pamiatok. Pravda, prvý dojem aj tu klame. Mnohi turisti totiž krútiu hlavou keď sa poobzerajú po levočskom námestí a vidia mnoho schátralých domov. Je to pravda, sú tu ešte. Nie sú však preto schátrale, čeby sa o ne nik nestaral. Obnova pamiatok v Levoči totiž neprebieha tým ľudovým spôsobom, ako v mnohých iných mestách: že sa totiž pekne vymaľujú vonkajšie fasády domov. Obnova sa prebieha dôkladne. Celý dom treba najspäť vystaňovať, potom sa urobia potrebné prieskumy, na ich základe sa vypracuje projektová dokumentácia, až po jej schválení však sa môže začať s realizáciou obnovy. To, pravda, trvá dlho. Lenže opláca sa to. V dome na námestí č. 40 sa napr. našli prekrásne nástenné maľby z roku 1542, v mnomohom ohľade unikáte. Na Krupekom dome sa na vonkajšej fasáde našli nielen geometrické a rastlinné motívy, ale aj figurálne maľby zobrazujúce Metterciu, sv. Krištofa a Šebastiána. Nachádzajú sa vzácné portály, pôvodné schodištia, trámové stropy atď. V súčasnosti sa tak pracuje asi na 10 domoch, ďalšie sa pripravujú. Je len prirodené, že prítom nemôžu pekne vyzerať. Prieskum ide pod omietku, musí ju teda miestami poškodiť. Kde sa dá, otvárajú sa staré zamurované arkádové podlubia. Rekonštrukcia takého domu stojí často aj vyše 10 miliónov Kčs. Teda len trpeživoť a Levoča bude za niekoľko rokov ukázkou, ako sa majú pamiatky reštaurovať, a študovňou pre tých, ktorí majú záujem o gotickú a renesančnú architektúru.

Je fažko povedať, ktorá pamiatka je v Levoči najvzácnnejšia. Oficiálne však je to chrám sv. Jakuba a dielo Majstra Pavla z Levoče. Aj kostol ako celok, aj jeho hlavný oltár totiž vláda vyhlásila za národné kultúrne pamiatky. Zastavme sa preto trocha pri nich.

Chrám sv. Jakuba je druhým najväčším kostolom na Slovensku. Jeho architektúra pochádza z 13.-14. storočia, preto je jednoduchšia, nie je to taká bravúrna gotika, ako sú kostoly z 15. storočia. Je však stanovaný presne podľa systémstovej symboliky, ako to vidíme u najväčších európskych katedrál: má tri lode (Trojica), päť vechodov (5 rán Kristových), jeho klenby podopiera 12 stĺpov (12 apoštolov) atď. Druhou väčnosťou je jeho zariadenie. Možno ani v jednom kostole sa nezachovalo takto pôvodných gotických oltárov, ako práve tu. Je ich vyše 10 a všetky majú vynikajúcu umenieckú úroveň. Takmer všetky sú celkom pôvodne gotické, neprerábané, nebarokizované. Mnohé majú veľkú historickú cenu. Tak napr. na

STAVA SA AJ TAKTO

oltári P. Márie Snežnej je erb Levoče i poľská orlica: fundovali ho bratia Jagnonci pri ich levočskom stretnutí v roku 1494. Od nich je aj zadná gotická lavica z toho istého roku. Oltár sv. Jánov dal postaviť Ján Henckel, ktorý zomrel neskôr ako wrocławsky kanonik. Najväčším pokladom kostola je však dielo Majstra Pavla.

Majster Pavol z Levoče je pomerne známy aj v Poľsku. Tu sa obyčajne spomína ako učený Vito Stwosza. Nevieme, odkiaľ historici umenia toto tvrdenie berú. Nič totiž nedokazuje, že bol býval Stwoszovým učenom. Práve naopak, zistilo sa, že obaja boli takmer rovnako starí. Aj čo sa týka umenia, Stwosz je dynamický, výbušný, životný, Pavol zas je viac statický, ale jeho sochy majú mimoriadne ušľachtile jemný výraz. Nech je tomu už akokoľvek, isté je, že Pavol sám o sebe je vynikajúcim umelcom, nepotrebuje sa preto kryť za Stwoszovu veľkosť. Jeho smolou bolo, že tvoril v skromnom slovenskom prostredí, ktoré mnohí historici umenia najmä z nemeckej jazykovej oblasti ešte vždy ignorujú.

O Pavlovi dnes už vieme pomerne dosť. V Levoči pracoval asi od r. 1500. Zomrel okolo roku 1540, tiež v Levoči. Poznáme jeho dom; poznáme jeho deti: dve dcéry a jedného syna. Vieme, aký mal majetok. Okrem domu mal aj ovocnú záhradu a polia. Stále súčasťou jeho majetku je výnimočná vynikajúca úroveň po všetkých stránkach, o čom svedčí aj mimoriadny zájem o malickej čiastky jeho tvorby vystavené na všetkých posledných svetových výstavách. Len v Levoči máme od neho 5 oltárov a dve skupiny sôch (Kalváriu a sv. Juraja). Jeho dielo je roztrúsené po celom východnom a strednom Slovensku: Spišská Sobota, Bardejov, Prešov, Lubica, Spišská Nová Ves, Banská Bystrica, Očová a i.

Málokto vie, že Pavlov levočský hlavný oltár je najvyšším gotickým krídlovým oltárom na svete. Meria 18 m 62 cm a je dielom nádherne architektonicky vyváženým, pripomínajúcim gotickú monštranciu. Známa je jeho predela s Poslednou večerou, a z nej najmä isté ľudskej symboly: jediaci apoštol, pijúci apoštol, Judáš. Hlavné sochy v arche majú nadživotnú veľkosť: 2,5 a 2,3 m. Fiálový štit nádherne zakončuje toto obdivuhodné dielo. Na oltári je pozoruhodné, že pri jeho tvorbe sa stretli viacerí vynikajúci umelci: hlavný majster, rezbar ornamentov, maliar i pozlacočač. Škoda, že svetová kunsthistoria ho ešte nedocenila. Pred skazou ho zachránil štát v rokoch 1953-1955, keď ho dal zrešaurovať azda najlepšiemu československému teamu reštaurátorov, bratom Kotrbcovcom. O výsledku ich práce svedčí nielen dielo, ale aj cena Klementa Gottwalda, ktorú za to dostali.

Levoča, Mekka Spiša. Je to naozaj tak? Musíte prísť, dívať sa a zistíte, že tomu naozaj tak je. Okrem toho je Levoča aj dokladom stáročinných dobrých vzťahov medzi Slovenskom a Poľskom.

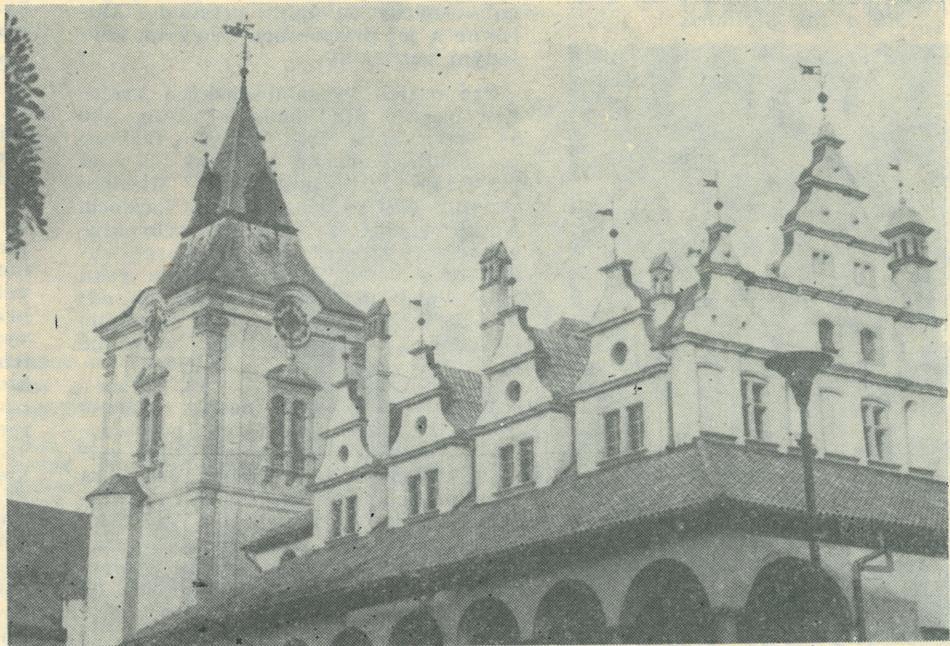
■ SEATTLE Mladý, 31letý Rich Fowler si otevrel neobvyklou kancelář. Je jediným zaměstnancem podniku, který za 5 dolarů telefonicky oznamuje šéfům svých zákazníků, co si tito o něm myslí. Samozřejmě bez podání jmen. Text nesmí obsahovat ani vulgární slova, ani zjevné urážky. Fowler se vždy napřed radí s právnikem. Na nápad přišel ve svém předcházejícím zaměstnání. Měl totiž kolegu, který se nemyl. Nikdo z nás, kteří jsme s ním seděli v jedné místnosti — říká Fowler — neměl odvahu mu to říci a rádi bychom byli nevinní kolik zaplatili tomu, kdo by to za nás udělal.

■ BALKÓNEM DO NEMOCNICE se dostal 38letý Francouz Claude Antoine z Belfortu, ktorý se vsadil, že překoná dosavadní rekord v plivání do dálky. Měl plivnout z balkónu svého pokoje do zahrady, v níž stáli jeho přátelé, kteří byli rozhodčími. Rozběhl se z nejvzdálenějšího rohu pokoje, z balkónu sice plivil, ale nezabrzdil a proletěl zábradlím; přis-

Judas z predely hlavného oltára — dielo majstra Pavla ▲

▼ Levočská radnica.

tál 8 metrů dole v zahradě. Přatelé, kteří ho pak v nemocnici navštívili, se bohužel nemohli k jeho rekordu vyjádřit. S nejvyšším údilem sledovali jeho let a dopad; neměli čas na sledování siliny.

■ NEW YORK Americký průmysl uvedel na trh nové náramkové hodinky, které kromě ukazování hodin a data reagují velmi citlivě na činnost srdce. Několik minut před infarktem pronikavě zvoní.

■ LONDÝN. Ronald Biggs, účastník slávneho „prepadu storočia“ v roku 1962 na vlak vezúci peniaze v Anglicku, vystúpil v priamom televíznom vysielaní BBC z Brazílie. Povedal, že odkedy pred 12 rokmi ušiel z väzenia neuroobil nič zlé, preto si zaslúži omilostenie. Biggsa, odsúdeného na 30 rokov, vystopoval v Brazílii Scotland Yard. Tamожie úrady ho však nevyslali lebo uznali, že keď sa stal

otcom malého brazílskeho občana aj on sám nadobudol práva, ktoré chránia pred extradicou Brazilčanov.

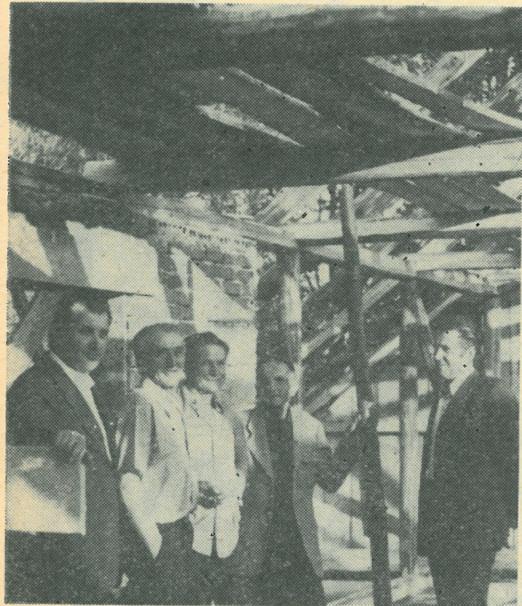
VÝSLEDKY ANGAŽOVANOSTI

Sotva sa všetci môžeme zmestíť v byte krajan Andreja Šoltýsa, predsedu miestnej skupiny vo Vyšných Lapšoch. Spolu s krajanom Jánom Molitorisom stretli sme sa tu v nedelne popoludnie 12. júna t.r. s výborom miestnej skupiny a výborom pre výstavbu klubovne MS. Rokujeme o práceach súvisiacich s výstavbou tejto klubovne Spoločnosti. Je to otázka, ktorá sa dlhé roky vraca na stránky Života. Teraz však o niečo inač. Namiesto diskusie o začatí prác sa hovorí o ich dokončení, aby klubovňa bola čím skôr otvorená. Je to pre nás všetkých dôležité najmä v tomto jubilejnom roku.

Cez oblok sa pozérám na ulicu. Práve oproti vidím priečelie budovanej klubovne. Spomínam na rok 1959. Vtedy, na stretnutí s krajanmi vo Vyšných Lapšoch, prišli za mnou s návrhom vybudovať klubovnu Spoločnosti pre potreby miestnej skupiny, prístupné pre všetkých obyvateľov dediny. Veď väčšina z nich to sú naši členovia. Hovorili: — Uprostred dediny sa nachádza pozemok na predaj, je na ňom starý domček, ale ten je nanič, treba ho zbúrať a vystaviť novú budovu; je to jediná príležitosť, lebo viac voľných pozemkov na takom mieste niet...

Pre Spoločnosť bola to skvelá myšlienka, najmä preto, že vyšnolapšanskí krajania okrem súkromných bytov, nemali žiadnu inú miestnosť, kde by sa

Záber z výstavby interiéru klubovne a zo stretnutia krajanov: zľava — Anton Kačmarčík, Andrej Šoltýs, Jozef Krišák a Ján Molitoris.

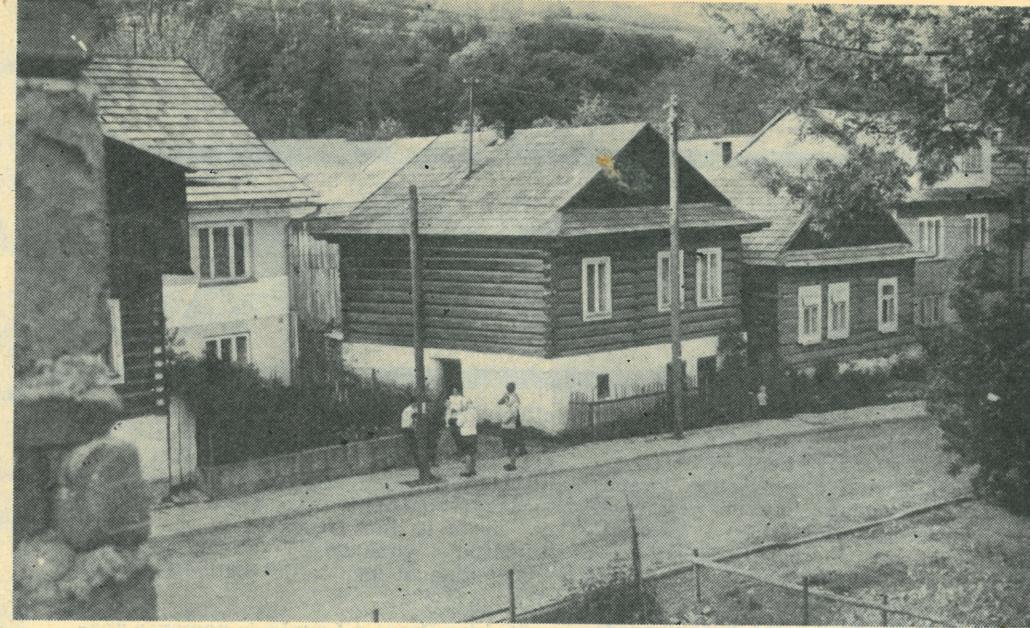

mohli schádzať, diskutovať a vôbec vyvíjať krajanský kultúry život. Bola by to vôbec v dejinách Vyšných Lapšov prvá a pritom veľmi potrebná klubovňa. Preto som aj návrh podporil. Dohodli sme sa čo s tým ďalej robiť. Onedlho som dostal zápisnicu z verejnej schôdze vo Vyšných Lapšoch. Ich občania a všetky tam pôsobiacie organizácie, spolu s miestnym národným výborom, plne podporili návrh miestnej skupiny KSČaS. Prihlásili konkrétnu pomoc prácou a niektorými materiálmi, napríklad drevom. Preto ani požadované finančné prostriedky neboli príliš vysoké.

Zanedlho bol pozemok vykúpený a spoločnou prácou Vyšnolapšanov, za finančnej pomoci Spoločnosti, vyrástli múry klubovne. Zo starej chalúpky ostala iba malá izolovaná izbička vo vnútri budovy. Klubovňa, ktorá vznikla, mala iba jednu veľkú miestnosť s hľadiskom. Budova nebola dostatočne izolovaná pred poveternostnými vplyvmi, nemala sanitárne zariadenia a predovšetkým nemala základňu pre kultúrne potreby. Ale predsa aj v takomto stave dľho a dobre slúžila krajanom. Konali sa v nej organizačné schôdze miestnej skupiny, obecné schôdze, a úspešne tunu rovzíval svoju činnosť hudobný, folklórny a divadelný súbor. Krajania mali kde tráviť voľný čas, pozerať televízny program, zabaviť sa rôznymi spoločenskými hrami, prečítať si dobrú knihu alebo noviny. Ale nebola včas vyriešená na notárskom úrade veľmi dôležitá otázka právneho vlastníctva pozemku, neskôr sťažila toto vybavovanie aj reorganizácia Spoločnosti. Zastavilo to práce nad ďalšou výstavbou klubovne. Boli to praktické nové návrhy na úplnu prestavbu klubovne a jej prispôsobenie novým, zvýšeným potrebám.

Pre našich vyšnolapšanských krajanov nastalo dlhé obdobie útrap, ako aj rozhorenia, kym všetky fažkosti prekonali. Konečne pozemok sa stal majetkom Spoločnosti, teda Miestnej skupiny KSČaS vo Vyšných Lapšoch. Neskôr vznikol aj plán prestavby klubovne, schválený okresným architektom v Nowom Targu. Koncom roku 1973 Spoločensko-administratívne odelenie ministerstva vnútra pridelilo finančné prostriedky na stavebné práce.

Vyšnolapšania sa s novým elánonom pustili do práce. Celá tarcha prác spočívala na nich. Najväčšie fažkosti mali so stavebnými materiálmi. Behali za nimi po celom okolí, krakovskom kraji a Slezsku. Pomáhal im Vojvodský výbor strany v Krakove, vojvodské úrady v Nowom Sączi a naša Spoločnosť. Steny klubovne sa rozrástli do šírky a výšky, pribudli ďalšie miestnosti.

Júnové, nedelne popoludnie. Výhľad z obloka novej klubovne.

Nič neprichádza ľahko, vidíme to aj na tvárah krajanov, ktorí diskutujú pred klubovňou.

Teraz, na našom júnovom stretnutí, spoločne riešime otázky, ktoré samotní krajania vo Vyšných Lapšoch nemohli vybaviť. Diskutujeme aj o tom, ako by sa pri príležitosti 30. výročia Spoločnosti, dalo urýchliť stavebné práce.

Nevyriešených otázok je veľa. Nie sú vyrovnané účty za tesárske, murárske práce, za vodovod a pod. Treba uzavrieť zmluvu na krytie strechy plechom, urobíť omietku, obloky, zadovalážiť cement, štrk a iné materiály, vyriešiť otázku osvetlenia, kúrenia a mnoho ďalších. Niektoré záležitosti, zdalo by sa jednoduché, spôsobujú mnohé problémy. Napríklad pre stavebné podniky výstavba klubovne je príliš malou investíciou, aby sa im vyplatilo podujat sa tejto práce. Treba ich bolo nahradíť remeselníkmi, bez ktorých sa popri svojpomocných práceach, nezaobídú. Ale nájsť potrebných remeselníkov nie je jednoduché. Veď všade sa veľa buduje, na Spiši, v Zakopanom a vôbec na celom Podhale. Preto každý, kto sa vyzná v stavebnictve, má toľko práce, kolko chce, a môže preberať v objednávkach. Tým stúpajú aj požadované ceny za práce. Zasa Spoločnosť musí dodržiavať cenné predpisy. Starostí robia aj ďalšie finančné prostriedky na stavbu. Na na-

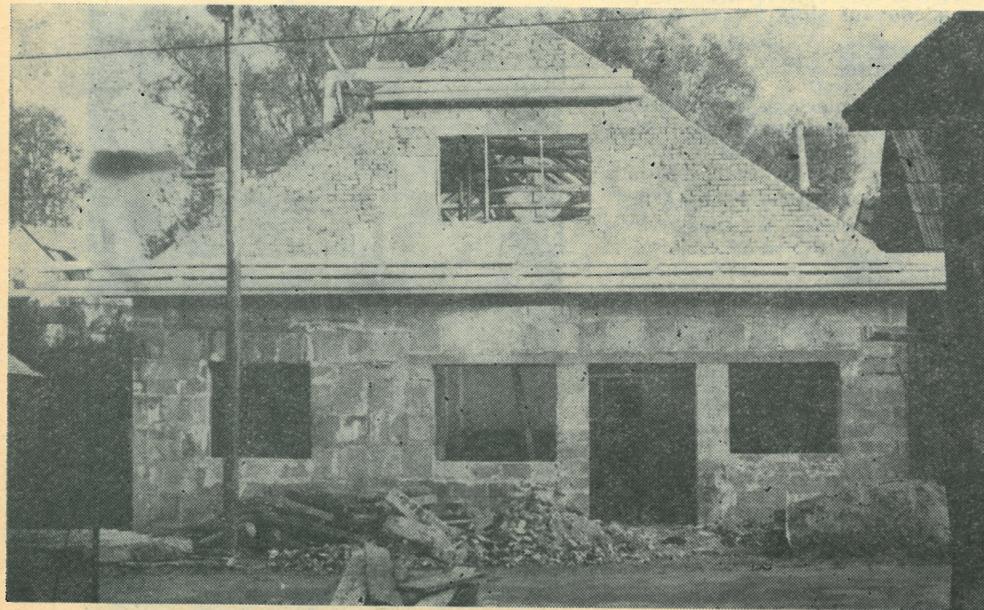
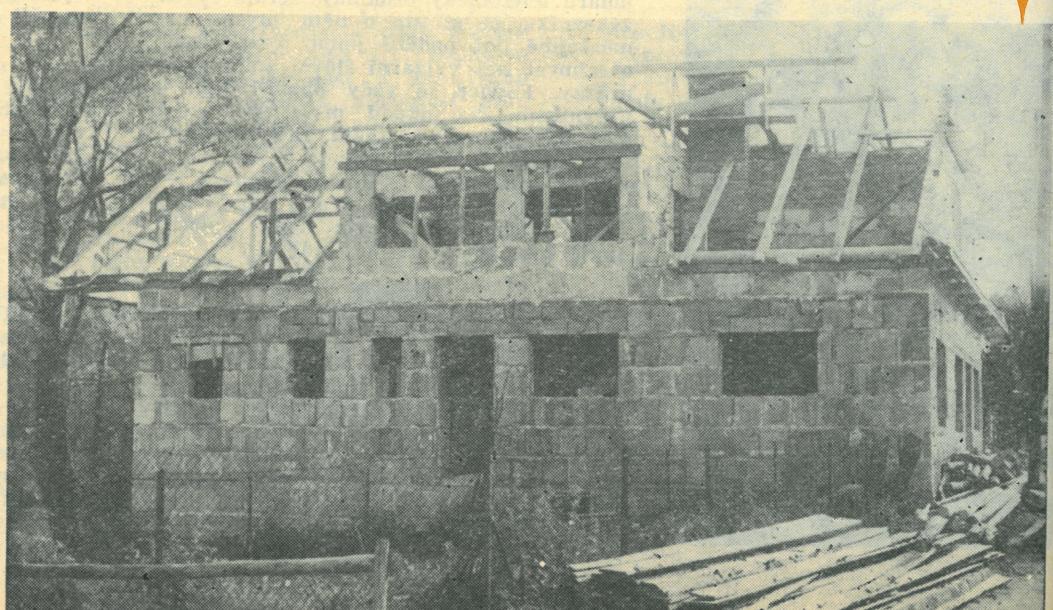
šom stretnutí jední hovoria, že bude treba ešte okolo 300 000, iní že viac. Teda všetko si treba vypočítať s ceruzkou v ruke.

O tri dni po vyšnolapšanskej porade, diskutujem o finančných otázkach na Spoločensko-administratívnom odelení ministerstva vnútra so s. Czeslawom Dominowským, zástupcom Administratívneho oddelenia UV PZRS a s. náčelníkom Stanisławom Jermakom. Požiadavka miestnej skupiny KSČaS vo Vyšných Lapšoch sa stretla s plným pochopením. Na klubovňu dostanú dodatočné finančné prostriedky. Na odelení čakajú spresnený Ústredným výborom program záverečných prác a ich finančný rozpočet.

O podiel krajanov z Vyšných Lapšov na svojpomocných práceach pri výstavbe klubovne sme spokojní. Nasvedčuje tomu ich doterajšia angažovanosť pre kultúrny rozvoj miestnej skupiny a pre rozvoj svojej dediny. Najmä teraz, v jubilejnom roku KSČaS. Iste budú nielen usilovne pracovať, ale aj nás angažovať do svojich problémov. Toto spoločné úsilie je najlepším príspevkom pre našu organizáciu.

ADAM CHALUPEC

Budova klubovne, stav zo dňa 12. júna 1977: priečelie a pohľad na bočnú stenu.

ORAVA OSĽAVUJE 30. VÝROČIE KSČas

Predsedca KOV KSČas Ján Kovalík oznamuje všetkým krajanom na Orave, že 4. septembra 1977 sa uskutoční slávnostná prehliadka folklórnych súborov z Oravy, obohatená vystúpeniami sólistov. Slávnosť sa bude konať v budove hasičskej remízy v Jablonke o 15. hodine.

Pred slávostnou prehliadkou, o 10. hod., bude sa konať zvláštne zasadnutie predsedníctva UV za účasti predsedov miestnych skupín KSČas na Orave.

ZELOV

Ve dňoch 17. až 19. června sme v Zelově oslavili svätek deníku PSDS „Glos Robotnícy“, ktorý vychádza v naší oblasti.

Prvý den, tedy 17., bol dňom mládi. Dopoledne byly na námestí Jaroslava Dąbrowského slávnostné predány městské klíče mládeži z miestneho lycea, ktorá pak prošla ulicemi mesta na štadión sportovního klubu „Wlkniarz“. Zde pak závodila ve sportovních hrách až do odpoledne. Mládežnické soubory vystoupily odpoledne na námestí, kde také koncertovala dechovka. Večer byla usporádána přehlídka mládežnických hudebních skupin a na záver zahrála a zapívala džezová skupina „Gramine“ z Varšavy. Naši veřejnosti se velice libila a sklidila nadšený potlesk.

18. června hned ráno až do pozdného večera se konať v uliciach jarmark a večer na Námestí požárnika diskotéka. Jarmark pokračoval i druhého dne v Kościuszkové ulici a na námestí J. Dąbrowského.

19. června mládež opět závodila na stadióne a večer jsme se až do půlnoci bavili na lidové veselici na Námestí požárnika.

DOLEZITÉ OZNÁMENIE

V júnovom čísle sme písali o príčinách oneskoreného vychádzania Života v tomto roku, ktoré dosiahlo skoro celý mesiac. V dôsledku našich intervencií na rôznych miestach dňa 5. júla sme mali poradu u riaditeľa tlačiarne, za spoluúčasti vedenia vydavateľstva Wydawnictwo Współczesne a zástupkyne Hlavnej správy RSW Prasa-Książka-Ruch. Jej cieľom bolo odstrániť oneskorenia vo vychádzaní Života. Bolo dohodnuté, že júlové číslo vyjde pri konci mesiaca, augustové v polovici mesiaca, a od septembrového čísla bude Život vychádzať pravidelné podľa harmonogramu, aký platí pre redakciu a tlačiarň. Teda každého siedmeho dňa začína najúčeho sa mesiaca bude Život odosielaný našim čitateľom, ktorí ho o pár dní neskôr dostanú vo svojich domoch.

Dne 29. června t.r. se v družstvení klubovně „Zelwianek“ konalo IX. zasedání Národní rady města a obce Zelova, jehož se zúčastnili krom 55 členů rady zástupce Vojvodského úřadu v Piotrkowě Trybunalském Leon Koszycki, první tajemník MV a OV PSDS Józef Tosik, náčelník města a obce Stanisław Baranowski, zástupce textilních závodů „Fanar“ ředitel Maliński, předseda družstva „Zelwianek“ Flejszman, místopředseda Obecního družstva Woźniak a další hosté.

Po zahájení schůze a schválení jednacího pořádku se přistoupilo k plnění jednotlivých bodů. Ve věci špatného autobusového spojení s Piotrkowem a Bełchatowem interpeloval W. Luśniński.

Ředitel zelovských textilních závodů „Fanar“ hovořil ve svém obsáhlém referátu o plánu závodů v letošním roce a v období 1977–1978. Informoval o stavu automatické přádelny, jejíž budova pokračuje podle plánu od roku 1974 a bude letos v srpnu v provozu. Náklad na tuto důležitou investici činí zhruba 900 miliónů zlatých. Po dosažení plné výrobní kapacity se vyrábí na 720 sovětských stavech 23 milionů metrů tkanin ročně; bude to hlavně věba a damašek, oblekové látky a dekorativní tkaniny, většinou pro vnitřní trh.

Prozatím zaškolovací výroba dala od ledna 3 mil. metrů látek.

Také mechanické dílny v Herbertově, které se staví za 12,8 mil. zlatých, budou dokončeny v letošním roce.

Letos se rovněž zvětší skladovací plocha závodů o 492 m², protože bude dokončeno skladističky na přízi. V sídlišti Płocka budou postaveny jesle za 10 mil. zlatých v roce 1978.

V závodě „Centrala“ se po 1978 roce zahájí stavba nové barvírny, jejíž rozpočet je na 36 mil. zlatých. Vedle sportovního stadiónu vznikne rekreační středisko se sportovní halou, plovárna, kluzištěm a dalším zařízením. Práce budou prováděny ve třech etapách; v současné době se připravuje dokumentace.

Nová závodní jídelna bude postavena na Novém rynku; částečně bude adaptována stará budova. Práce budou zahájeny v letošním roce a odevzdání do užívání se plánuje na příští rok.

Ředitel Maliński ve svém referátu dále uvedl, že závod určil částku 10 miliónů zlatých na bytovou výstavbu; stavební družstvo předá závodům 47 bytů ve dvou blozech, které se staví v ulici Žeromského a Płocké.

Předsedové obou družstev informovali o plnění plánu služeb v letošním i příštím roce.

Zprávu o plnění usnesení rady předložil náčelník S. Baranowski. Mj. zdůraznil, že ze 30 bodů akce zvelebení města k oslavám jeho dvacetiletých bylo splněno 25; při této příležitosti 22. července letošního roku budou odevzdány do užívání veřejnosti: mateřská školka, mlečná jídelna, svatební palác a v Bocianiszku hasičské skladiště. V měsíci červenci budou také přidělena stavební místa v ul.

Žeromského, celkem na stavbu 260 rodinných domků.

V souladu s vojvodským plánem bude rekreační středisko Patyki upraveno v roce 1978. Co se týče silnic, bude postupně položeno 181 km tvrdé vozovky.

Na závěr seznámil náčelník S. Baranowski shromážděné s prací sboru pro přestupy v posledním období.

Koncem června se v klubovně Želovských závodů bavlnárského průmyslu setkali duchodci, členové kroužku bývalých zaměstnanců ZZBP se zástupci továrny, generálním ředitellem Malińskym, prvním tajemníkem ZO PSDS Janem Rogutem a předsedou závodní rady Chrzanowským.

Předseda kroužku Kazimierz Gapik zahájil schůzi a uvítal hosty i 260 duchodců a předložil zprávu o činnosti v minulém roce a plány na letošní rok. Nadále budou akce kroužku financovány z členských příspěvků a dotací závodní rady; jedná se hlavně o hromadné zájezdy, např. třídenní zájezd k mazurským jezerům nebo jednodenní návštěva Varšavy atd. Kromě toho se poskytuje peněžité podpora potřebujícím členům. Bylo zvoleno šest nových členů do devítilenného výboru, jehož předsedou je nadále K. Gapik. V diskusi se jednalo o celé řadě zajímavých otázek, mj. o prohlídce nové přádelny, příslušné dřevné odpadu atd.

Zástupce závodu řed. Maliński ve svém proslovu přál všem duchodcům hodně zdraví a dlouhá léta a také jim poděkoval za jejich věrnou a solidní práci ve prospěch závodu a města Zelova.

Setkání skončilo dýchánkem s občerstvením a hudbou v pozdních hodinách večerních.

WACŁAW LUŚCIŃSKI

LAPŠANKA

Rozhodla som sa Vám napiť pári slov o našich lapšanských problémoch.

Od 21. mája t.r. Lapšanka má autobusové spojenie s Novým Targom cez Czorsztyn. Autobus premáva štyrikrát denne. Všetci občania našej dedinky sú tomu veľmi radi, vedľa teraz nemusíme už chodiť peši a skôr sa všechno dostaneme. Nuž, ale boli by sme ešte radšej, keby aspoň raz denne premával autobus na trase Nový Targ – Lapšanka cez Tribš. Je to o polovicu kratšia cesta, lebo autobus z Lapšanky do Nového Targu cez Tribš ide necelých 40 minút a cez Czorsztyn polohrej hodiny a lístky sú samozrejme tiež o polovicu drahšie. Autobusové spojenie cez Tribš by bolo veľkou výhodou pre obyvateľov Lapšanky, Výsnych Lapšov a Tribša.

Našim druhým problémom je cesta cez Lapšanku. Máme totiž asfaltovú cestu len do dediny a potom nasledujú 4 kilometre veľmi zlej, blatistej vozovky. Čo je ale najhoršie, nič sa nehovorí o jej ďalšej výstavbe.

Ešte krásny pozdrav z Lapšanky pre redakciu Života.

MÁRIA ŠOLTÝSOVÁ

POZDRAV REDAKCII

čitateľov Života

z Paryža, vysielajúci

studenti

Konferencia

členové

OBILIE — ZÁKLAD VÝŽIVY

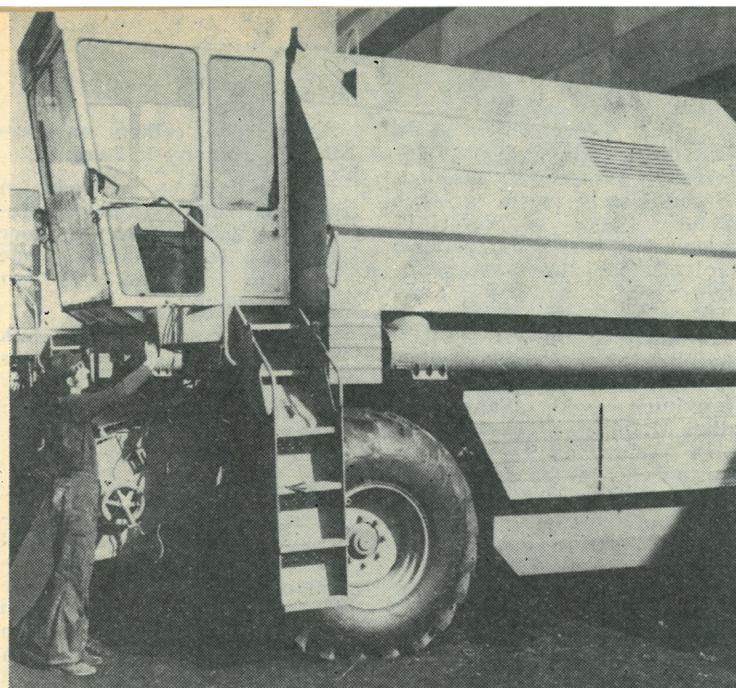
August je ešte obdobím žatvy najmä v oblastiach, v ktorých je vegetácia oneskorená. Patria k nim o.i. podhoršké oblasti, teda aj Spiš a Orava. Roľníci majú „plné ruky práce“, nepočítajú hodiny, nesetria námahu. Každý klas je totiž nad zlato. Pre roľníka, ktorého existenciu zabezpečuje pôda a práca na nej, aj pre krajinu, čiže pre nás všetkých.

Aby sme si plne uvedomili závažnosť tejto otázky musíme vedieť, že poľnohospodárstvo je výlučným pramenom výživy ľudstva na svete. Poľnohospodárska produkcia zabezpečuje 99% celosvetovej spotreby kalórií a menej ako 1% kalórií pochádza z oceánov, morí a vnútrozemských vôd. Vo svete týchto faktov je pre každú krajinu veľmi dôležité množstvo a kvalita poľnohospodárskej produkcie. A predovšetkým produkcia obilia, ktoré je základom výživy každého človeka. Obilia dodáva v priamej alebo spracovanej forme (ako chovné produkty) okolo 2/3 svetovej spotreby kalórií a bielkovín. Obilia zaberá 65—75% celko-

vej plochy obrábanej pôdy. Preto ani neprekvaňuje, že koniec žatvy sa na celom svete oslavuje priležitosťnými podujatiami; u nás sú to dožinky, ktoré majú celostátny význam.

FAO — Svetová organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo, agenda OSN, s ktorou Poľsko aktívne spolupracuje — poukazuje na šesť možností zväčšenia množstva potravín na svete: 1. celkovým rozšírením areálu obrábanej pôdy; 2. zmenou štruktúry sejby na výnosnejšie druhy rastlín; 3. všeobecnej meliorácii, zvýšením hnojenia, intenzívnym bojom s chorobami a skôrkami rastlín; 4. realizáciou extenzívnej živočisnej výroby; 5. zvýšením produkcie a levu rýb a iných morských živočíchov; 6. rozvojom mimoprirodnej poľnohospodárskej produkcie.

Na celom svete a v každej krajine prebieha teda „boj“ o maximálnu úrodu, o dostatok chleba a mäsa nielen na nás každodenný stôl, ale aj do zásoby. Obilia sa stalo najvyhľadávannejším tovarom, ktorý možno vždy predať za najvyš-

Obilný kombajn Bizon-Gigant, vyrobený v „Agromete“ — tovární na výrobu žiacich strojov M. Nowotku v Płocku.

Foto: CAF — M. SOKOŁOWSKI

šie ceny. V súčasnosti patríme ešte medzi tie krajinu, ktoré dovažajú obilia. Avšak v našej poľnohospodárskej politike plánujeme obmedziť nákladný dovoz, využiť všetky možnosti a rezervy pre získanie sebestačnosti a to za predpokladu, že v rokoch 1976—80 dosiahneme 15-percentný prírastok poľnohospodárskej produkcie.

Na pozadí tejto celosvetovej a domácej situácie rastie

význam roľníckeho povolania. Pozorne sa sleduje a zdokonaluje prácu poľnohospodárskych služieb a priemyslu spojeného s poľnohospodárstvom a naša propaganda celkom správne venuje poľnohospodárstvu stále väčšiu pozornosť. Vedomie dôležitosti tohto problému má obrovský význam tak pre výrobcu, ako aj pre spotrebiteľa.

MB

AUGUST

Od žatvy a dátneho žatevného náradia — srpa pochádza názov tohto mesiaca v česštine, poštine a v jazykoch iných slovanských národov. V pôvodnom kalendári starého Ríma, kedy sa rok začína v marci, ma tiež mužské meno Sextilis, čo znamenalo, že bol šiestym mesiacom roka. Teraz sú latinské meno august mu dali Rimania v 7. storocí na počest cisára Octavia Augusta. Od tial prevzal to meno aj iné národy.

Cisár Octavius sa narodil pred 2040 rokmi v rodine starodávneho rímskeho rodu a jeho pôvodne meno bolo Gaius Octavius. Bol synom sestrinej dcéry Iulia Caesara, ktorý ho adoptoval a určil za svojho dediča. Octavius mal devätnásť rokov, keď Iulius Caesar bol zavraždený účastníkmi sprisahania. O svoje dedičstvo viedol tuhú boje s vrchním Caesarem, ich spojencami a svojimi protivníkmi. Trinásť rokov velykým

rímskym impériom otriasali tri domáce vojny. Skončili sa úplným víťazstvom Octaviana pri Aktiu v roku 31 pred našim letopočtom. Odvtedy Octavius sa stal jediným vládcom rímskej ríše. Štyri roky neskôr dostal čestný titul Augustus — teda vznešený a potom získal hodnosť najvyššieho rímskeho veľkňaza.

Roky panovania Octavia boli pre Rím obdobím vnútorného pokoja, prinesli mu nové provincie a hranice impéria na severu siahali až po Dunaj a Rým. Octavius zaviedol rad dôležitých vnútorných reforiem, dal do poriadku a reorganizoval administratívnu, snažil sa o morálne obrodenie spoločnosti a prinávral dávne zvyky.

Bolo to zároveň mimoriadne dôležité obdobie v dejinách rímskej kultúry. Obdobie jej nádherného rozvoja, zlatý vek latinskej literatúry a umenia. Prinesiel návrat k italským vzorom, ku klasickému rímskemu štýlu a zrodilo klasický rímsky štýl, ktorý neskôr mal veľký vplyv na rozvoj európskej kultúry. Octavius umrel ako 76-ročný v starovkom meste Nola v južnom Taliansku, ktoré je v súčasnosti časťou Neapola. Bol to 14. rok nášho kalendára. Známy rímsky historik žijúci v rokoch 70—160, v biografickom diele zo života rímskych cízarov uvádzal, že

Octavius nedlho pred smrťou sa spýtal zhromaždených priateľov, či dobre odohral úlohu v životnej komédii a pridal tento verš: — „Ak sa vám hra pácila, tleskajte dlaňami a odpovedajte nás vo veselom sprievode“.

Počíta sa, že august má okolo 16 perc. ročného tepla, že býva v nám najviac búrok a dažde sú väčšinou prudké a krátke. Ludové pranostiky o augustovom počasí hovoria, že: Keď v prvom týždni počasie stále, bude zima dlhá a biela; — Čo august nedohreje, to v septembri nedozreje; — Ten, kto v auguste hľadá chlad, ten sa natrápi hladu cez zimu. České pranostiky spominajú, že: — S počátku-lí srpen hodně hřeje, budoucí zima se sněhem skvěje; — Mly na lukách a potocích zvěstují stále pěkné počasí; — V srpnu nelze slunci mnoho věřit; — Když kvetou boby, je nouze o chleby; když kvete mák, jíž ne tak. Iné porekadlá o počasí hovoria, že: — Keď je na sväteho Vavrinca (10.VIII.) pekná teplá chvíľa, nastane aj jesenné sedliakové milá; — Na Vavrinca prvý podzimný deň; — Čím väčšie kopce mrazce v tomto mesiaci stavajú, tým väčšiu zimu predpovedajú; — Suchý Bartolomej (24.VIII.) na mrazivú zimu je nádej; — Dážď, ktorý v auguste do obedu prší, minie skorej ako obed.

Staré kalendáre odporúčali chlapcom, aby v auguste dievčatá vhodné na manželky obzerali, keďže vna vady nie sú vtedy celkom skryté a zároveň pripominali, že dni s rôznymi starostami sú 19. a 20., ktoré sú vraj len mostami od jednej sily k druhej. Písalo sa tiež, že dni s rôznymi príbehmi sú — 1., 29. a 30. Osmičke, ktorá je číslom augusta v našom kalendári, už ani nevedno odkedy sa pripisujú dobré vlastnosti. Je to číslo, ktoré sa v arabskom písme skladá z dvoch nul nad sebou. Zdanlivovo je teda dvojitým záporom a dva záporu sa v matematike ruší a preto sú kladom. Preto sa aj vykladalo, že osmička je dobrým číslom a znamená niečo kladné. Prisudzuje sa ho vynálezcom, technikom, bádateľom, objaviteľom a tým, ktorí idú k cielu vyrávali a sústredene tak dlho, kym ho nedosiahnu. Patri vrah teda ľuďom, ktorí menia silu svojho podvedomia na uspešnú skutočnosť.

V auguste, po žatve, viažu gazonov v niektorých oblastiach tzv. prepeličku čiže posledný snop, ktorý ostáva na poliach do jari ako symbol úrody.

Tento mesiac oslavujeme SVIATOK ÚRODY — DOŽINKY.

(zozb. Mišo)

Z KALENDÁRA NA — SEPTEMBER — ZÁŘÍ

V září dokončujeme prípravu polí na setí obilí a ozimé mezikultury. Dbáme, aby zůstala nezmenná struktúra pôdy. Za účelom rychlejšieho mechanického obdělávání pôdy a také omezení jezdí agregujeme jednotlivé stroje.

Hnojime nerostnými hnojivami. Nezávisle na jejich dávkach musíme pôdě dodat také humus a to ústrojními hnojivami.

Pokud jsme po žních neroházeli hnojivové výpno, uděláme to před podzimním setím. Nižší absorpcie fosforu a hořčíku rostlinami je jedním z mnoha nezádoucích následků kyslosti pôdy.

Zrní na setí musíme mořit mořidly proti plísni. Neučiníme-li tak, úroda môže byť menší, protože se na obilí môže vyskytnout plísňová nemoc. Vlhké zrní moříme těsně před setím, aby neztratilo schopnost klíčit.

V září připravujeme siláž z řepného chrástu, trávy a dalších. Vyplatí se přidat k zelené hmotě sečku nebo plevy, které nejenom zlepší chuťové vlastnosti silážovaného krmiva, ale usnadní proces kvašení.

Neotálimo se sklizní brambor na semeno. Brambory, ktoré jsou dozrále a dlouho leží v zemi, jsou ohrozeny sněti bramborovou. Bramborovou sád uskladníme v krehtech, v nichž by teplota nemôla prekračovať +5°C.

Krmné brambory je najlepšie zapáriť a silážovať. Je to racionálny způsob konzervování, při némž se na minimum sníží ztráty vzniklé při uskladnení.

Podzimní hnojení ozimého obilí se týká hlavně fosforových a draselných hnojiv. Jejich dávky by

mely byť co najvyšší, ačkoliv jejich velikost neuvaďíme. Hnojení je závislé na obsahu výživných látiek v pôdě, na její kyslosťi, osevním postupu atď. Nemalý vliv má také možnosť nákupu hnojiv.

Mnozí zemědělci nedoceňují hnojení fosforovým hnojivem. Je to nesprávne, protože tato hnojiva jsou nutná k dosažení dobré úrody. Jejich vliv na rostliny je mnohostranný a již nejednodušne o nich psali. Nutno zdůraznit, že fosfor má veľký vliv na stabilitu sklizně, působí proti špatným podmienkam ovlivňujúcim vegetaci rostlin.

Fosforová hnojiva nejsou z pôdy vyplavována, ani z pôdy lehké. To znamená, že fosfor, ktorý rostliny nevyužijí v prvním roce, podporí jejich rast v dalších letech.

Při vysévání fosforových a draselných hnojiv nezapomínejme, že rostliny absorbuji živiny z pôdy svými kořínky. Protože fosforové sloučeniny se působením vody prakticky nepremisťují v pôdě, a pohyb drasliku je veľmi omezený, tato hnojiva rozchádzají vždy před setím a dbáme, aby se dobře promísila s pôdou.

Všeobecně platí, že na podzim pod ozimy se vůbec nehnou dušikovými hnojivy nebo jen ve veľmi malé dávce. Nevelké množství dusíku, ktoré rostliny potrebují v době zasetí do zimy, pôda většinou obsahuje. Pouze ve výjimečných případech, opozdíme-li se se setím do slabé pôdy, lze dát na podzim pod obilí nevelkou dávku dusíku; na hektar 10 — 15 kg.

Velmi dôležitou věcí je příprava krmiva na zimní období. Můžeme doporučit žito na krmení. Lze

je zasít skoro po všech rostlinách na polich, ktoré měla přes zimu zůstat ladem, např. před bramborami a dalšími hospodářskými rostlinami, které pozdě sejeme. Takové zelené krméně vyrostě po měrně rychle. Můžeme je vypásat nebo silážovat; přidá se v létě, je-li velké sucho, nebo i v zimě. Zito kvasí lehko a dobře. Chceme-li mit dobrou úrodu žita na zeleno, musíme pôdu dobré pohnout nerostnými hnojivy, zvláště fosforovými a draselnými. Dušiková hnojiva dáváme hlavně na jaře, část před klíčením a část před zakládáním stébla.

Výživnou hodnotu tohoto zeleného krmiva zvýšíme přidáním do žita ozimé vikve. Víkev i žito mají stejnou vegetaci a víkev kvete právě v době nejvhodnejší pro sklizeň, pokud stébla žita nejsou ještě dřevnatá.

Zásobu krmiva na zimu pro ovce můžeme doplnit tzv. zimní pastvinou. Bude to pole určené k jarnímu sázení brambor, na němž zasejeme žito s řepkou. Od listopadu do února se mohou ovce pást na zimním pastvisku od desíti ráno do dvou odpoledne. Ušetříme tak značné množství krmných brambor a řepy, silážovaného krmiva i sena.

Brzy na jaře pak zbytek rostlin zaoráme pod ranné brambory. Směsku žita s řepkou můžeme z jara přihnojit ledkem, sklizené zelené krmivo silážovat a pole stačíme ještě zaorat pod pozdní brambory. Zkuste tento málo známý způsob pasení ovce v zimě a rychle zasejte směs žita s řepkou na vhodném kusu pole.

S.D.

ZAUJÍMAVOSTI

Dobré prezovali pod snehom sadnice stromov, ktoré vyrászali zo semien, čo sa náchádzali na palube sovietskej a americkej kozmickej lode počas ich spoločného letu v rámci programu Sojuz — Apollo v júli roku 1975.

Po lete semená odovzdali Akadémiam vied ZSSR a USA. Zasiali ich pred rokom v botanickej záhrade v Moskve a New Yorku. Moskovské sadnice dosiahli výšku 15 centimetrov. Mladé stromy cédrov, smrekovcov, smrekov a jedlý budú vysadené pri Aleji kozmonautov v Moskve, v Hviezdom mestecu pri Moskve, ako aj na sovietskom kozmodrome Bajkonur.

Sadenice smreka budú vysadené tiež v sibírskej dedinke Listvianke, kde sa narodil účastník spoločného letu, sovietsky kozmonaut, A. Leonov. Bolo rozhodnuté postaviť tam pomník na počesť spoločného sovietsko-amerického kozmického experimentu.

Vybrali sme pre vás na leto pekné a slusivé dámske a detské šaty. Iste sa vam budú páčit.

TAKÝ JE ŽIVOT

NAJDÔLEŽITEJŠIE JEDNOVÝBORNÉ Kde najviac mladých párov vstupuje „na novú životnú cestu“? Ako vypĺňa v posledných údajoch OSN, najviac manželských zväzkov v Európe (v pomere k celkovému počtu obyvateľov) sa uazatvára v Bulharsku a v Poľsku, zasa najmenej — v Rakúsku.

Bulharsku patrí prvenstvo aj keď ide o vek mladých. Bulharky sa vydávajú prieberne ako 23-ročné, zatiaľ čo Švajčiarky iba vo veku 25 rokov.

Cím sa riadia Bulharky pri volbe kandidátu na manžela? Ako vypĺňa z výskumov sociológov zo Sofie, najviac si cenia dobrotu mužov. Túto charakteristickú črtu uviedlo až 59,4 percent. anketovaných Bulhariek. Cenia si tiež inteligenciu (uviedlo ju 38,9 percenten). Zasa také charakteristiké črty, ako silu a mužnosť — 10,2 percent., a krásu — iba 5,3 percent.

Hodno poznámenať, že tie mienky sa neveľmi lišia od mienky predstaviteľiek iných národností. Podobná anketa, urobená pred niekoľkými rokmi v Poľsku, dala skoro také isté výsledky. Nie je to prekvapujúce: ženy vedia, že krásu pominie, tzv. sila a mužnosť — to sú často zdánlivé klady. Slovom — ako vždy — najdôležitejšie sú jednoduchou... srdce a rozum!

Z AMOROVEJ LUCKY

Istý magnát, ktorý sa chcel stať kancelárom, povedal kráľovi Žigmundovi Starému, keďže sa chcel niečo dozvedieť:

— Eudia hovoria, že sa má stať kancelárom.

Kral mu odpovedal:

— Nemajte, pane, starosti, čo len ľudia nevymyslia.

Upozornenie: Keď si chováš hlavu do piesku — môžeš sa niekedy pochovať.

Nic nie je také mäkké ani také tvrdé, ako srdce (Lichtenberg).

Dobrý osud nie je spojenom nečinných. (Sofokles)

Prezident Spojených státov Abraham Lincoln byl pôvodne, když jeden ze zahraničných diplomátov nadšeně vychvaloval svou zemi.

— Je hezké — ťekl Lincoln — když politici jsou hrdi na svou zemi, ale ještě hezčí je, může-li být země hrdá na své politiky...

M. Montaigne

Každá vec má viacej než jeden povrch a veľa svetiel i tieňov.

Láska oslepuje. Manželstvo vracia zrak. (S. Kierkegaard)

Na Floride (USA) existuje klinika pre zamilovaných, ktorých láska nie je opätovaná. Kliniku založila skupina lekárov a psychológov. Ich cieľom je potešiť sklamáncov v láske.

Největší vadou lidí je to, že opouštějí vlastní pole a vytrhávají plevel na cizích a že mnoho žádají po jiných a málo po sobě.

(Z východných moudrostí)

Nežiji sám v sobě, stávám se časťou toho, co mne obklapuje. (Byron)

VÍŠ, ŽE...

Tieň mračna, pokiaľ ide o veľkosť, sa prakticky rovná veľkosti samotného mračna. Podľa tieňa možno teda určiť veľkosť mračna.

V Anglicku najvyhchytenejšou novinkou sezóny je aromatizovaná bielizeň a šaty — nasýtené vôňou ovocia, hlavne jablk, citrónov alebo lesných jahôd. Vôňa vydrží 12-násobné pranie.

HUMOR

Hlasy zvierat:

— Bocian: — Ešte šťastie, že nechcú, aby sme platili alimenty.

— Páv: — Keby ste len vedeli, ako sa mi zunovalo to stále zdôvodňovanie všetkým, že mám skutočne pravdivý chvost.

— Čo robí, pán doktor? Celé noci sa mi sníva, že som boxer...

— Rozumiem. A ráno sa zožívdate celý dobitý, — pravda?

— Ja nie, ale moja žena...

Príde do obchodu zákazník a ani za svet si nevie vybrať dárček pre svoju manželku. Naostatok sa spytuje predavačky:

— Keby ste boli mojom ženou, čo by ste si želali?

— Iného manžela!

— Vaša robota nestoji ani za fajku tabaku, — rozčuľuje sa riaditeľ. — Rozumiete?

— Nie. Ja som, prosím, nefajčiar.

Stopy po horúcom riade na dyhovanom nábytku odstrániť pastou, ktorú si môžeme pripraviť zmešaním jedlého oleja a soli. Touto pastou nastráime poškodené miesto, necháme ju dve hodiny pôsobiť a potom nábytok dôkladne poutierame.

Žena číta noviny. — Otrásne, vratí manželovi. Predstaví si, istý muž sa predpoludním zoznámil s jednou ženou, na obed sa zasnúbil, večer malí sobáš a rano ju zavráždil!

— Čuduješ sa? — hovorí muž flegmaticky. — Ráno je mûdrejšie ako večer...

Pán Kraftovič sa vyfahuje pri pive medzi priateľmi:

— Ja som svoju ženu naučil poriadku. O osiemnásť nula nula musí byť večera na stole!

— No, ale čo, keď sa omeškáš?

— Tak nedostanem nič.

Z domáceho hrnca....

RECENO PRECTENO

Budoucnosť má mnoho jmen. Slabi ji říkají nemožnost, nesmeli neznámo, myslí a bojující ideál.

(V. Hugo)

Zivot je krátky, hra dlouhá, zkoušenosť klamná, rozsudek těžký.

(Hippokrates)

Dúsledně hájim své minění, které jsem předtím doholil s představeným.

(Odvážný)

Jistého přítele poznáš v situaci nejisté.

(Quintus Ennius)

V záchranných vestách plávali bezpečne. V každom riečnom prúde a na každej vlnie.

(asekuranti)

Do ciela vbehol vždy prvý, aj keď niekedy vôbec nestratovat.

L. Jakubowski

mladým mladším najmladším

August je ešte milým obdobím prázdnin. Určite ho využijete čo najdômyselnnejšie. Snáď tak, ako na našej kresbe. Napište nám, ako ste strávili toto voľné od učenia obdobie. Práce odmeníme peknými knihami.

Po prázdninách

Hoci je už po prázdninách,
každý rád si zaspomína,
ako plával modrou vodou,
ako zbieran koše plodov,
ako brázdil doliny,
ako prežil prázdniny.

Všetky spomienky sú krásne
ako prázdninové básne.

OLGA ŠIŠKOVA

Prvá úloha

Píšem prvú úlohu,
čuduje sa, hračky!
Po zošite, od rohu
tiahnu v riadkoch vláčky.

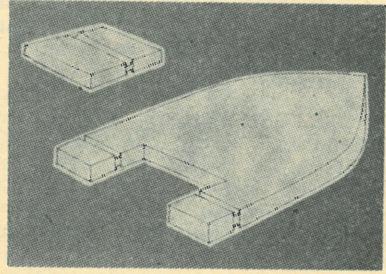
Rušený dymí písmenkami,
koľajami riadky,
a keď prejde stanicami,
povymieňam hliadky,

KAROL KARMAN

parniček

Čo keby sme si spravili parniček na vlastný pohon? Zdá sa, ako by sme počuli vašu odpoveď — skúšime to, ale čo budeme k práci potrebovať? Tak teda, pekne po poriadku: k práci na zhodenie parnička budete potrebovať kusky borovicovej kôry alebo doštičky z mäkkého dreva, lepidlo, korok, špajdle, evernu, klinčeky, farebný papier a 2 obyčajné gumičky, ktorými mamička upevňuje pergamenový papier na fľašku zaváraniny.

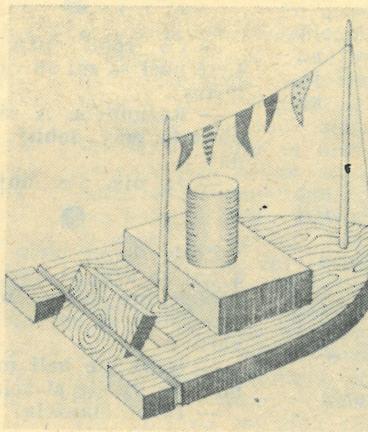
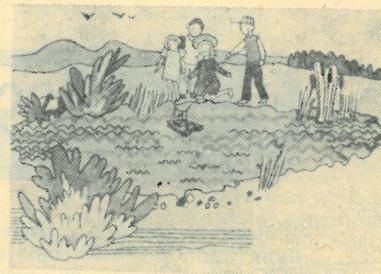
Základný kusok borovicovej kôry alebo doštičky z mäkkého

dreva bude 15 cm dlhý, 7 cm široký a asi 1 a pol až 2 cm vysoký. Vystrúhate si ho do tvaru, aký vidíte na našom obrázku. Zadný výrez lopatky bude 4 cm široký, 3 cm dlhý. Potom si na obidvoch koncoch spravíte niekoľkomilimetrové zárezy (viď obrázok). Lopatka bude 3 cm široká, 1 až 1 a pol centimetra hrubá a 4 cm dlhá. Uprostred vystrúhate z obidvoch strán tiež niekoľkomilimetrový zárez. Potom na základný diel pripevníte klinčekmi ďalší z kôry alebo z dreva a to 1 a pol centimtra vysoký a s rozmermi 4 × 4 cm a prilepíte naň korok. Potom opatrné vyvrátate 2 otvory pre stožiare (viď obrázok) a do otvorov vlepíte špajdle. Keď le-

pidlo zaschnie, medzi stožarmi natiahnete evernu, na ktorú pripevníte farebne zástavky. Napokon príde to najdôležitejšie: pripravíte si lopatku a dve gumičky, ktorými pripevníte lopatku k zadnej časti parnička (viď obrázok). Lopatku potom v jednom smere niekoľko raz otočíte, ale opatrné, aby sa gumičky nepretrhli a parniček môžete spustiť na vodu!

Pripravila MÁRIA NEVRLÁ

Peter Adamec z Kacvina č. 156 nám poslal svoju kresbu a takýto list: Milá redakcia, srdečne vám dakuju za krásnu knihu, z ktorej mám veľkú radosť. Za tento krásny darček vám posielam vlastnoručnú kresbu. Páči sa vám?

Milý Peter, nám všetkým v redakcií sa tvoja kresba veľmi páčila. Preto ju aj uverejňujeme na stránke pre mladých. Myslime, že sa bude páčiť aj čitateľom tejto stránky.

JA DO TEJ

ŠKOLY NEJDEM...

A teraz sedel Jožko na lavici pri okne, pred ním na stole stála nedojedená ranná polievka. Nechcelo sa mu jesť. Rozmýšľal, či nemá z domu utiečť. Lenže kam? Azda na Hliník? Do tej búdy, čo včera spravili? Zeby sa tam skryl? Bolo by to zbytočné. Iste by ho tam našli.

Marienka s Magdou sedeli pri peci, obúvali sa do topánok. Znova a znova si opakovali básičku, ktorú sa naučili v škole ešte minulý rok:

Pumpovali dve panenky, polámalí pumpu.

Pán domáci z okna hľadí: Zaplatte tú pumpu!

Mama priniesla do izby koryto, chystala sa prať. Pozrela na Jožka a opýtalas: — Prečo si ešte nedojedol?

Jožko zohol hlavu a spustil takmer plačlivým hlasom:

— Mama, ja do tej školy nejdem...

Mama zalamila rukami.

— Čo to vravíš? Prečo by si nešiel?

— Čo tam budem? Veď neviem ani čítať, ani piisať.

— Naučíš sa. Práve preto tam ideš, aby si sa naučil.

— Ako sa naučím, keď neviem?

— Tam sa naučíš.

— Mama, ja tam nejdem. Nechce sa mi učiť. Prosím ťa, neposielaj ma tam!

Marienka s Magdou prestali spievať.

— Veru som nevedela, že si taký hrdina! — mať krútila hlavou. — Coho sa bojiš? Myslíš si, že ťa tam zjedia? Pozri, Marienka s Magdou sa ti smejú!

Ale Jožko si opakoval svoje: — Mama, ja tam nejdem...

— To by vyzeralo! — usmiala sa aj mama. — Len sa nič neboj! Pôjdem s tebou, zavediem ťa. Iba sa trochu prezlečiem a hneď môžeme ísť. Uviď, že sa ti v škole zapáči.

VINCENT ŠIKULA

(z knihy Prázdniny so strýcom Rafaelom, vyd. Slovenský spisovateľ, Bratislava 1975)

PROČ?

V pribudných Volky Kostylkova, Ženi a Chottabuče jste se setkali s názvem Golfský proud. Mezi americkým poloostrovem Floridou a ostrovem Kubou se nachází asi osmdesát kilometrů široký mořský průliv, takzvaný Floridský průliv. Spojuje se v něm teplý Floridský proud s teplým Antilským proudem a tak vzniká známý Golfský proud, který směruje k Evropě. Má velký oteplující vliv na podnebí západní, střední a severozápadní Evropy, což se projevuje zejména mírnými zimami. Tak například na pobřeží Norska je průměrná teplota v lednu o 24° C vyšší než přísluší dané zeměpisné šířce.

JAK?

Laser — čti lejzr — je slovo anglického původu a znamená velmi zesílené záření. Světlo laseru lze soustředit do velmi úzkého paprsku, ve kterém je soustředěna energie o několika miliardách kilowattů na jeden čtvereční centimetr. Toto záření je tak silné, že jeho působením se ihned vypařují všechny známé látky. Dnes je možno laserem sváret, letovat, řezat. Například opracovávání drahých kamenů jako ložisek do hodinek trvalo dříve několik dnů, laser to dokáže za několik minut. Velké využití bude mít laser v lékařství. Chirurg může například provádět bezbolečné zásahy v těle pacienta a bez ztráty krve, protože cévy se laserovým skalpem okamžitě „svařují“.

CO?

Stálice jsou tělesa podobná našemu Slunci. Dlouho byly pokládány za nehybné, odtud také pochází jejich názvy. Velké vzdálenosti od Země nedovoľovaly sledovat jejich vlastní pohyby, které byly u nejbližších stálic objeveny až na počátku 18. století. Pohybují se rychlosťí jeden až padesát kilometrů za vteřinu, velmi vzdálené stálice se však pohybují rychlosťí ještě dáleko větší. Jejich počet neznáme. Za příznivých podmínek jich můžeme na severní polokouli spatřit několik tisíc, velkými dalekohledy pak stovky miliónů. Nejbližší stálici pro nás je Slunce.

WETERYNARZ

**ODKAŻANIE
I OCZYSZCZANIE**

Choroby zaraźliwe, jak wiele, wywoływanie są przez zarazki. Zarazki będące w chorym organizmie zabija się przez odpowiednie leki, natomiast te znajdują się poza organizmem (najczęściej wydalane przez chore zwierzę) muszą być zniszczone również przez tzw. środki odkażające. Takie powódźne działanie pozwala nam na szybsze opanowanie i zlikwidowanie choroby zaraźliwej. Do odkażenia mogą być promienie słoneczne, wysoka temperatura, metoda biotermiczna oraz środki chemiczne. Odkażanie pomieszczeń dla zwierząt musi być poprzedzone starannym ich oczyszczaniem. Wprawdzie oczyszczanie nie zabija zarazków, ale znacznie zmniejsza ich ilość w pomieszczeniu, dla tego warto na to działanie zwrócić baczną uwagę.

Promienie słoneczne niszczą bardzo oporne zarazki; w przeciągu 3–5 godzin muszą one tylko działać bezpośrednio, a nie np. przez szyby czy chmury. Wysokie temperatury działają jeszcze bardziej radykalnie, bo większość zarazków ginie w ciągu pół

godziny w temperaturze 60°C. Najskuteczniejszym sposobem odkażania jest opalanie płomieniem. Metoda ta nadaje się tylko do odkażania przedmiotów metalowych jak łyptaki, lańcuchy, żelazne klatki itp. Do przeprowadzenia takiego odkażania przydatna jest zwykła lampa do lutowania. Innym sposobem jest parzenie wrząkiem który stosuje się do odkażania wiader, misek, koryt itp.

Najczęstszą formą jest gotowanie, stosowane do drobnych narzędzi. Te wymienione wyżej działania zostały nazwane odkażaniem termicznym. Odmianą tego typu odkażania jest odkażanie biotermiczne. Polega ono na tym, że w świeże zakopcowanym nawozie szybko rozmnażają się bakterie powodujące fermentację. Podczas fermentacji wytwarza się temperatura dochodząca do 75°C. Utrzymuje się ona przez kilka dni i wystarcza do całkowitego zabicia zarazków znajdujących się w nawozie.

Spośród środków chemicznych, jedne z nich zabijają zarazki, inne hamują ich rozwój. Często różnica ta zależy od jedynie od stężenia środka odkażającego. Odkażanie płynem odkażającym przeprowadza się przez zmywanie nim. Najskuteczniejsze jest opryskiwanie pod ciśnieniem. Do odkażania pomieszczeń dla zwierząt stosuje się 1–2% roztwór sody zrącej, 10–

20% roztwór wapna chlorowanego, 20% roztwór kreoliny, lizolu lub formaliny. Większość tych środków ma żrące lub parzące działanie, dlatego przygotowanie tych roztworów wymaga dużej ostrożności. Do odkażania stosuje się również środki chemiczne w stanie gazowym.

ODKAŻANIE ZAPOBIĘGAWCZE przeprowadza się, kiedy w gospodarstwie nie ma choroby zaraźliwej, a chce się przed nią zabezpieczyć zwierzęta. Odkażanie takie, po uprzednim oczyszczeniu, wykonuje się zwykłym mlekiem wapiennym. Świeże wapno zalewa się tyloma litrami wody ile jest kg wapna. Po rozpuszczeniu wapna dolewa się cztery razy więcej wody niż użyto jej przy rozpuszczeniu wapna. Np. 10 kg wapna rozpuszczonego 10 l wody, to trzeba dodać jeszcze 40 l wody. Do odkażenia 1 m² powierzchni potrzeba 1 l mleka wapiennego.

ODKAŻANIE BIEŻĄCE – przeprowadza się podczas choroby zaraźliwej. Zapobiega ono rozprzestrzenianiu się choroby. Przeprowadza się je nie rzadziej niż raz na trzy dni przez cały okres choroby. Polega ono na opryskiwaniu ścian, śródków oraz wszelkich urządzeń.

ODKAŻANIE KOŃCOWE – przeprowadza się po wyjaśnieniu choroby. Aby było ono skuteczne musi

objąć wszystko co miało styczność z chorym zwierzęciem. Jeżeli w gospodarstwie wybucha choroba zaraźliwa objęta zwalczaniem na koszt państwa, to odkażanie jest bezpłatne i przeprowadzone z urzędu. Odkażanie bieżące i końcowe przeprowadzane jest najczęściej 1–2% roztworem sody zrącej lub 10–20% roztworem wapna chlorowanego. Roztwór 1–2% sody zrącej przygotowuje się ze stężonego roztworu zakupionego w zakładzie leczniczym. Roztwór 1% powstaje z dolania 1,8 l (7 szklanek) roztworu stężonego sody do 100 l wody. Podając 3,6 l (14 szklanek) do 100 l wody uzyskuje się roztwór 2%. 10% roztwór wapna chlorowanego uzyskuje się przez rozpuszczenie 1 kg wapna w 10 l wody. Z 2 kg wapna i 10 l wody otrzymuje się roztwór 20%. Wapno chlorowane szybko wietrzeje i dlatego trzyma się go w zamkniętych naczyniach. Odkażanie biotermiczne obornika polega na kopcowaniu. Uklada się go w kopce 1 m × 1 m przykrywa 10 cm warstwą słomy i ziemią. W ciągu miesiąca wszystkie zarazki w oborniku zostaną zabite.

Odkażanie gnojówki polega na dodawaniu do niej wapna chlorowanego – 15 g wapna na 1 l gnojówki. Odkażoną w ten sposób gnojówkę można wywieźć po 24 godzinach na pole.

HENRYK MĄCZKA

PSYCHO-ZÁBAVA

MENO VEŠTÍ

EVA — matka, rodica, večná žena; meno bystré, rozhodné, trochu dravé, vlastné.

Eva je obvykle vysoká alebo priemerne vysoká, hnedovláška, bruneta s hnědými alebo černými očmi a takými istými vlasmi. Ako dieťa je veľmi živá, všade vojde, so všetkým si poradí. Je štíhlá a pohyblivá, nadaná, s výbornou pamäťou a rýchlym reflexom. Obvykle má jedného alebo dvoch starších bratov. Charakter týchto žien sú najrôznejšie: od prchkej, výbušnej choléričky po melancholičku a flegmatičku. Od detstva je samostatná, stále bojuje za svoje reálne a vymyslené práva, príľégia a názory. Nemožno s ňou diskutovať lebo je sebavedoma, egocentrická, ale ina dobrá. Ľudia ju majú v celku radi, podriaďujú sa jej. Avšak stále má konflikty s rodinou, učiteľmi a kolegami. Pomerne skoro tráti otca a matka nevie si s ňou poradiť. Vlastných súrodencov Eva ledva znáša, ako nutné zlo. Je nadaná, dobré sa učí, ale pracuje nárazovo. Neznáša príkazy, zákazy a obmedzovanie. Veľmi skoro sa osamostatňuje, keď sa to nedá inakšie, tak vydajom, často nevzdory rodičom, priateľom a známym. Evin manžel je dobrý, pokojný človek, ktorý ju poslúcha a samozrejme je do nej nesmierne zaľúbený.

Veľmi skoro má dieťa, pre ktoré je Eva dobrou matkou. Avšak nadľah žije v neustálom zhane. Eva býva dobrou lekárkou, ošetrovateľkou alebo učiteľkou. Má veľmi ráda deti a ony ju zbožňujú. V staršom veku opatrovnička starých a ustarostených ľudí. Má zlaté srdce...

TADMÍR

snár

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADÁZA PREDSUDOK NAŠICH BABIČIEK. OSTATNE, VED JE TO IBA ZÁBAVÁ. TAK TEDA, KED SA VÁM SNÍVA:

Talizman mat — budeš ušetrený životných búrok

Tancovať — radost a bohatstvo — vidieť — potrebujete rozptýlenie — a padnúť pritom — nebudete priliš hrdy — s pekným dievčaťom, chlapcom — s ťažiarlivý

Tehotnou byť — māš smelé plány — vidieť — očakávaj nepríjemnosti Telegram — musíš urobiť dôležité rozhodnutie

Telefón — výsledok tvojej práce je sporý

Tlačenicu vidieť — veľký zisk — byť v nej — hádka, zloba, prekážky Tlusty byť — očakávaj menšie onemocnenie

Točité schody — dosiahneš svoj cieľ Továreň vidieť — dobrá práca

Topol — radosť Topoľové listy trhat — blahobyt

Topoľová alej — dobrá staroba Trojúhelník — nešťastné rodinné pomery Trpaslíka vidieť — bude ti niekto odporný

Turista — vystrihaj sa nepremyslených rozhodnutí

Tiger — priateľ ta oklame.

ZUZKA

ZELENINA NA ZIMU

Zeleninu na zimę konzervujemy kvasením (kapusta, uhorky), sušením (koreňovú zeleninu do polievky), nakładaním do octu alebo soli.

KÓPOR V SOLI: čerstvý zelený kópor umyjeme, necháme vyschnúť, jemne pokrájame, zmiešame so soľou a naplníme poháre, ktoré dvakrát zaviažeme pergamenom alebo celofánom. Používame do polievok a omáčok. Tak isto môžeme upraviť zelený petřlen.

UHORKY V OCTE: 5 lit. pohár — 3 kg malých uhorek, 2 lit. octu, 2–3 dubové listy, 15 zrniek čierneho korenia, kópor, 10 višňových listov alebo 4 hroznové, soľ, horčičné semienka. Uhorky nakladáčky močíme 24 hodiny v tvrdzej studenej vode. Potom ich vložíme do pohárov a preložíme višňovými a dubovými listmi (aby uhorky boli tvrdé). Oct prevári-

me so soľou a čiernym korením, do studeneho pridáme horčičné semienka a zalejeme uhorky. Uhorky necháme dva dni v kuchyni stáť a nehýbeme pohárimi. Potom ich prenesieme do chladnej miestnosti. Po 6 dňoch sú uležané. Teraz ich môžeme preložiť do menších pohárov, oct prevárime, prečedným zalejeme uhorky, pridáme niekoľko koliesiek chrenu, 15 zrniek celého čierneho korenia, 1 feferónku, horčičné semienko, zaviažeme a uložíme na chladnom mieste. Vydržia dlho.

CIBULKY V OCTE: na 1 kg cibule asi 3/8 lit. octu, soľ, 5 zrniek čierneho korenia, bobkový list, 1/4 lyžičky horčičných semienok. Perlové cibuľky alebo šalotky olúpeme a povarime v osolenej vode. Vodu zlejeme, na cibuľky nalejeme dobrý oct a opäť povaríme. Cibuľky naložíme do pohárov, do octu pridáme čierne korenie a všetko nalejeme na cibuľky. Studené zaviažeme pergamenovým papierom a uložíme do chladu.

PARADAJKOVÝ KECUP: 4 kg paradajok umyjeme, pokrájame a rozvaríme s 8 vodovými pohárami vinného octu, 8

väčšími rozkrájanými ciubafami, 2 lyžicami mletej sladkej papriky, 24 dkg cukru, 8 lyžicami soli, trochu tlčených klinčekov, škorice a zázvoru. Varíme 2 — 2,5 hod. a za stáleho miešania, aby neprihorelo. Prelisujeme cez sit a toučou masou plníme menšie poháre. Zaviažeme a uložíme do chladu. Používame do paradajkovej omáčky, polievky, do gulášu, podávame k mäsu a udeninám namiesto horčice alebo chrenu. Nekazí sa ani vtedy, keď s pohárom naberáme a necháme ich neuzávreté.

NAKLADANÁ ČERVENÁ REPA: na 1 kg repy asi 1/2 lit. octu, lyžička soli, 3 lyžice šlavu z repy, 6 dkg chrenu, 1/2 lyžičky fenyklu, 1/2 dkg cukru. Dobré umýtu červenú repu uvaríme na pare do mäkkia. Studenú olúpeme a pokrájame na kolieska vrubkovaným nožom, naložíme do pohárov alebo do kameninového hrnca, preložíme kolieskami chrenu a zalejeme octom prevareným so soľou, cukrom, fenyklom a šlavou z repy. Repa musí byť zakrytá touto tekutinou. Dobré uzavreté poháre alebo prikryté hrniec uložíme do chladu, o 3–4 dni je vhodná na jedenie.

NEVIETE SI PORADIŤ S RÓZNYMI ŤAŽKOSTAMI A ZÁLEŽITOSŤAMI, KTORÉ VÁS ROZČUELUJÚ? NAPISTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, 00372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH ČASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redaguje: ADAM CHALUPEC redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: Augustin Andrašák (Jablonka), František Bednarek (Nowa Biala), Alojz Biel (Zubrzycza Góra), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Alojz Galuš (Krempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biala), Bronisław Knapčík (Mikołów) Ján Kovalík (Zubrzycza Dolna), Andrej Kucek (Lipnica Wielka), František Kurnát (Nowa Biala), Wacław Luścinski (Zelów), Lýdia Mšalová (Zubrzycza Góra), Lýdie Mundilová (Kuców), Ignáč Nižný (Myślenice), František Paciga (Krempachy), Alžbeta Stojowska (Warszawa), Ján Spernoga (Warszawa), Růžená Urbánová (Gesiniec), Valerie Wojnarowska (Warszawa), Andrej Vaksmansky (Trnávka), Andrej Vojat (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska; tłumaczenia na jęz. słowacki — Alžbeta Stojowska; weryfikacja stylistyczna i korekta jęz. słowackiego — Ján Spernoga; red. techn. — Jolanta Bryszewska.

Nadesłanych rękopiśmi, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „Współczesne” RSW „Prasa-Książka-Ruch”. 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

Adres ZG TKCIS: 31-024 Kraków, ul. Szpitalna 38. tel. 212-92.

Cena prenumeraty krajowej: rocznie — 12 zł; półroczne — 6 zł; kwartalnie — 3 zł. Prenumeraty przyjmowane są do dnia 10 každego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Prenumerate na kraj dla czytelników indywidualnych przyjmują Urzędy Pocztowe oraz listonosze. Wszystkie instytucje państewskie i społeczne w miastach, zamawiają prenumeraty wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa-Książka-Ruch”. Pozostałe — mające siedzibę na wsi lub w innych miejscowościach, w których nie ma Oddziałów i Delegatur — zamawiają prenumeraty za pośrednictwem Urzędów Pocztowych.

Prenumerata na zagranicę przyjmuje: RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Biuro Kolejowe Wydawnictw Zagranicznych, ul. Wronia 23, 00-840 Warszawa. Konto Nr 1-6-100024. Cena prenumeraty dla zagranicy jest wyższa od prenumeraty krajo- wej o 50%.

Oddano do składu 12.07.1977. Numer podpisano do druku 2.09.1977 r.

Druk: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 904. Nr indeksu 33601/33501. F-94.

